

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI  
FAKULTA PEDAGOGICKÁ  
KATEDRA RUSKÉHO A FRANCOUZSKÉHO JAZYKA

## **Pamětihodnosti Volgogradu**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**Jana Součková**

*Ruský jazyk se zaměřením na vzdělávání*

Vedoucí práce: Mgr. Jiřina Svobodová, CSc.

**Plzeň, 2015**

# ZADÁNÍ

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Plzni 2015

vlastnoruční podpis

## **Poděkování**

Mé poděkování patří Mgr. Jiřině Svobodové, CSc. za odborné vedení, trpělivost a ochotu, kterou mi v průběhu zpracování bakalářské práce věnovala

## OBSAH

Obsah .....	5
ÚVOD.....	8
1.1 CARICYN .....	10
1.2 STALINGRAD .....	10
1.3 VOLGOGRAD .....	11
2. PAMÁTNÉ KOMPLEXY .....	12
2.1 MAMAJEVOVA MOHYLA .....	12
2.1.1 Název.....	12
2.1.2 Zajímavosti.....	13
2.1.3 Slavnostní otevření památného komplexu .....	14
2.1.4 Rozdělení památného komplexu .....	15
2.1.4.1 Vstupní část .....	15
2.1.4.2 Alej pyramidových topolů .....	15
2.1.4.3 Náměstí „Стоять насмерть“ .....	16
2.1.4.4 Stěny – trosky .....	16
2.1.4.5 Náměstí hrdinů .....	17
2.1.4.6 Reliéf na podpěrné stěně a Sál vojenské slávy .....	19
2.1.4.7 Náměstí smutku .....	20
2.1.4.8 Hlavní monument Matka Vlast volá! .....	20
2.2 CENTRÁLNÍ NÁBŘEŽÍ VOLGOGRADU .....	21
2.2.1 Historie .....	21
2.2.2 Úprava areálu .....	22
2.2.3 Nábřeží v době Stalingradské bitvy .....	23
2.2.4 Rekonstrukce .....	23
2.2.4.1 Horní terasa .....	23
2.2.4.2 Centrální schodiště .....	24

2.2.4.3 Dolní terasa.....	25
2.2.5 Centrální nábřeží dnes.....	25
3. PAMÁTKOVÁ REZERVACE A HISTORICKÁ MUZEA.....	27
3.1 PANORAMA A MUEZUM „STALINGRADSKÁ BITVA“.....	27
3.1.1 Panorama Stalingradské bitvy.....	27
3.1.1.1 Zajímavosti.....	28
3.1.2 Muzeum „Stalingradská bitva“.....	29
3.1.2.1 Struktura muzejního komplexu.....	30
3.1.3 Zajímavosti.....	31
3.1.4 Okolí muzejního komplexu.....	32
3.2 MLÝN GERHARDTA.....	34
3.2.1 Historie.....	34
3.2.2 Mlýn za doby Stalingradské bitvy.....	35
3.2.3 Doba po válce.....	35
3.2.4 Replika fontány „Детский хоровод“.....	36
3.3 PAMÁTKOVÉ REZERVACE A MUZEUM „STARÁ SAREPTA“.....	37
3.3.1 Historie kolonie „Stará Sarepta“.....	37
3.3.1.1 Název kolonie.....	38
3.3.1.2 Rozvoj Sarepty.....	38
3.3.2 Památková rezervace a muzeum „Stará Sarepta“.....	40
3.3.2.1 Historické památky.....	41
3.3.2.2 Expozice a prohlídky.....	42
4. PARKY, NÁMĚSTÍ A DALŠÍ ZAJÍMAVÁ MÍSTA.....	44
4.1 CENTRÁLNÍ PARK KULTURY A ODPOČINKU.....	44
4.1.1 Historie.....	44
4.1.2 Zajímavosti.....	44
4.2 ALEJ HRDINŮ.....	46

4.2.1 Zajímavosti.....	46
4.2.2 Památníky hrdinům Sovětského svazu.....	47
4.3 NÁMĚSTÍ PADLÝCH BOJOVNÍKŮ .....	47
4.3.1 Historie .....	47
4.3.1.1 Náměstí v letech 1905 až 1930.....	48
4.3.1.2 Náměstí v době Stalingradské bitvy. ....	49
4.3.2 Rekonstrukce.....	49
4.3.3 Zajímavosti.....	50
4.4 VOLGOGRADSKÝ „TANČÍCÍ“ MOST .....	50
4.4.1 Výstavba mostu .....	50
4.4.2 Slavností otevření mostu .....	51
4.4.3 Zajímavost.....	52
ZÁVĚR.....	53
RESUMÉ.....	54
РЕЗЮМЕ .....	54
SUMMARY .....	54
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY .....	55
Zdroje obrázků.....	57
PŘÍLOHY .....	61
Přílohy 1: česko ruský slovník.....	61
Přílohy 2: obrázky.....	64

# ÚVOD

Volgograd, jako jedno z míst urputných bojů 2. světové války, se do dějin zapsal svým neskonalým hrdinstvím. Na počest vítězství tohoto města zde byly vytvořeny památníky, vzdávající čest miliónům padlých vojáků a předávající budoucím generacím sílu a odhodlání zvítězit nad každým nepřítelem. Téma Pamětihodnosti Volgogradu jsem si vybrala díky studijní stáži, která mi umožnila poznat město s tak bohatou, leč pohnutou historií.

Cílem bakalářské práce je představit nedůležitější historická a památná místa Volgogradu. Historií a pamětihodnostmi Volgogradu se ve svých publikacích věnují například Taťjana Nikolajevna Naumenko (Volgograd – gorod – geroj: putevoditel' po istoričeskim mestam goroda, 1973), Karel Jungwiert (Stalingrad 1942 - 1943: Tehdy a dnes, 2005), T. A. Prikazčikova, L. F. Glucheňkaja a T. V. Romanova (Мамаев курган – главная высота России, 2013). Využívány budou i mé vlastní zkušenosti ze studijního pobytu ve Volgogradu a četné internetové zdroje.

Hlavní metodou při zpracování práce bude popis, dále bude zpracován slovníček aktuálních výrazů, týkajících se jednotlivých pamětihodností Volgogradu.

Bakalářská práce bude rozdělena do 4 kapitol. První kapitola se bude zabývat historií města, od doby svého vzniku až po současnost. Ve Volgogradě se na každém kroku setkáváme s různými památníky, připomínajícími pohnutou historii a hrdinství obyvatel a obránců města. Charakteristice těchto míst bude věnována pozornost v dalších částech bakalářské práce.

Druhá kapitola je zaměřena na významné historické památné komplexy města. Podrobně je zde představena Mamajevova mohyla a Centrální nábřeží.

Třetí kapitola představuje památkové rezervace a historická muzea, jako jsou muzeum a památková rezervace „Stará Sarepta“ nebo panorama a muzeum „Stalingradská bitva“, do jehož komplexu je zařazena i jediná dochovaná historická budova z dob Stalingradu – Gerhardtův mlýn.

V poslední kapitole budou zmíněna významná místa jako parky a náměstí, které mají taktéž historický podklad. Jednou ze zajímavostí města je Volgogradský „tančící“ most, který se po roce 2010 stal světoznámým místem, díky silným poryvům větru, které způsobily jeho rozkmitání.



Součástí bakalářské práce bude překladový slovníček, zahrnující aktuální slovní zásobu s přihlédnutím ke zkoumanému tématu a četné obrázků, znázorňující zmíněné historické památky.

# 1. HISTORIE VOLGOGRADU

Volgograd je jedním z významných měst Ruské federace. Rozprostírá se na jihovýchodě evropské části Ruska, přibližně 900 km jihovýchodně od Moskvy.

## 1.1 CARICYN

První zmínky o městě, které se rozkládá na pravém břehu řeky Volhy, pocházejí z roku 1589. Od toho roku neslo město název Caricyn. Tento název pochází pravděpodobně z tatarského slova „Sari-su“, neboli „Žlutá řeka“, nebo „Sari-Ching“, neboli „Žlutý ostrov“. Město se rozkládalo na protnutí řeky Caricy a Volhy, přesněji na ostrově naproti ústí řeky Caricy. Důvodem vzniku Caricynu a jeho rozvoje byla nutnost posílit a zabezpečit jižní hranice Ruského území a také zajistit transport dřeva z Volhy na Donu. Prudký rozvoj města je zaznamenán v XIX. století, kdy po příkazu Alexandra II. byla vybudována Volžsko-Donská železnice. V roce 1917 byl Caricyn prohlášen za Sovětské území a roku 1925 se město přejmenovalo na Stalingrad na počest sovětského velitele I. V. Stalina.<sup>1</sup>

## 1.2 STALINGRAD

Nejdůležitější kapitolou v historii Stalingradu je účast na 2. světové válce. Nejznámější a nejtragičtější událostí, která se zapsala do historie Stalingradu, je bezpochyby Stalingradská bitva. Jedna z nejnásilnějších a největších bitev vlastenecké války trvala přesně 200 dnů, od 17. července 1942 do 2. února roku 1943. Bitva u Stalingradu – rozhodující bitva 2. světové války, ve které sovětská vojska zvítězila. Tato bitva znamenala začátek radikální změny v průběhu Velké vlastenecké války a druhé světové války obecně. Město bránilo svou vlast, ztratilo spoustu válečníků, prolilo mnoho krve, ale přesto neztratilo odvahu a statečnost. Díky tomuto činu dnes ve Volgogradu najdeme mnoho památníků na počest hrdinství a statečnosti, vítězství Stalingradu nad německými vojsky. Navzdory tomu, že město bylo téměř zničené, se Stalingradu dostalo uznání a městu byl udělen titul „Город - Герой“, neboli Město – Hrdina.<sup>2</sup>

---

<sup>1</sup>Dostupné z: [http://www.pravda34.info/?page\\_id=914](http://www.pravda34.info/?page_id=914);  
[http://protown.ru/russia/city/region2/region2\\_1077.html](http://protown.ru/russia/city/region2/region2_1077.html)

<sup>2</sup>Dostupné z: [http://otzivy.info/publ/russia/volgograd/volgograd\\_gorod\\_geroj/3-1-0-215](http://otzivy.info/publ/russia/volgograd/volgograd_gorod_geroj/3-1-0-215)

## 1.3 VOLGOGRAD

Hned po válce začala stavba nového města. V roce 1961 byl Stalingrad přejmenován na Volgograd a tento název nese dodnes. V překladu Volgograd doslova znamená město na Volze.

Dnešní Volgograd se rozkládá na 90 km podél břehu řeky Volhy a zaujímá oblast o rozloze 56,5 tisíce hektarů. Je rozdělen do 8 správních obvodů. Nachází se zde řada mistrovských děl sovětské epochy, většina z nich je určena vojenským událostem. Je jedním z milionových měst Ruska.<sup>3</sup>

Hlavním památníkem, který staví Volgograd do přední pozice, je památník Matka vlast volá („Родина-Мать зовёт“) – monumentální socha stojící nad Volgogradem, jenž je součástí památníku Bitvy o Stalingrad, nacházející se na návrší zvaném Mamajevova mohyla („МамаевКурган“).

Ani krutá historie Volgogradu nedokázala toto město vymazat z mapy. Volgograd, jako jedno z mála ruských měst, které zažily ty nejkřutější boje 2. světové války, povstal, a stal se jedním z nejvíce navštěvovaných měst Ruska.

---

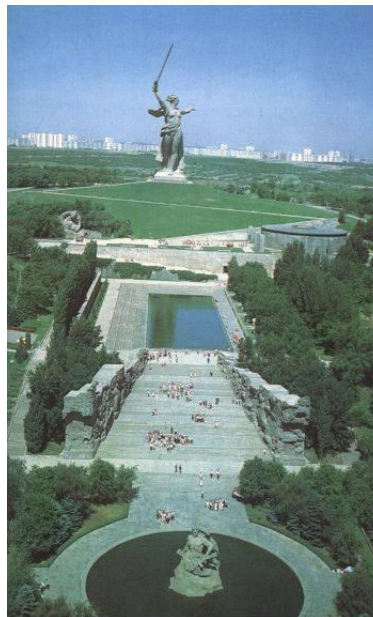
<sup>3</sup>Dostupné z: [http://www.pravda34.info/?page\\_id=914](http://www.pravda34.info/?page_id=914)

## 2. PAMÁTNÉ KOMPLEXY

### 2.1 MAMAJEVOVA MOHYLA

Během Velké vlastenecké války se Mamajevova mohyla stala místem prudkých bojů a krveprolití. Z tohoto důvodu bylo rozhodnuto postavit zde pamětní komplex s názvem «Героям Сталинградской битвы», neboli „Hrdinům Stalingradské bitvy“. Toto místo se stalo pohřebištěm více než 34000 sovětských vojáků.

Celý komplex zahrnuje arboretum<sup>4</sup>, několik náměstí, alej topolů, mnoho soch a pomníků, sál Vojenské slávy a v neposlední řadě jednu ze světově proslulých soch Matka Vlast volá. (viz obrázek č. 1)



Obrázek č. 1.

#### 2.1.1 NÁZEV

Do dnešní doby bohužel neexistují takové historické podklady, které by s určitostí objasňovaly, proč návrší nese jméno právě Mamajevova mohyla. Na vojenských mapách z dob Stalingradské bitvy bylo toto místo označováno pouze číslem 102,0, což označuje výšku tohoto návrší.

Většina původních obyvatel věří, že je návrší pojmenováno po tatarsko-mongolském chánovi Mamajovi, který podle pověsti na samém vrcholu postavil tábor. Nicméně historici s touto legendou nesouhlasí, protože neexistují žádná ověřitelná fakta, která by dokládala její pravost.

Před 2. světovou válkou obyvatelé Stalingradu tento vrchol nazývali «бурпом» neboli „kopec“. V jazyce Tatarů, kteří žili na březích řeky Volhy, by toto slovo označovalo „мамай“, v překladu mamaj.

Existuje další hypotéza, která říká, že slovo mamaj pochází ze starotibetského jazyka a v překladu do ruského jazyka doslovně znamená „мать мира“ neboli matka světa.

Ani jednu z těchto hypotéz však není možno historicky doložit.<sup>5</sup>

<sup>4</sup> Arboretum = živá sbírka dřevin, pěstovaných pod širým nebem, park (Ottova všeobecná encyklopedie, 2003, str.66)

<sup>5</sup> Dostupné z: <http://www.putidorogi-nn.ru/po-vsemu-svetu/kompleks-mamaev-kurgan>

## 2.1.2 ZAJÍMAVOSTI

Návrh pamětního komplexu na Mamajevově mohyle na počest hrdinům Stalingradské bitvy vznikl hned po ukončení vojenských událostí roku 1945.

Od roku 1945 do roku 1955 proběhly konkurzy na tento projekt. V závěru mnohačetných zkoumání a projednávání Ministerstvo kultury přijalo návrh sochaře Jevgenije Viktoroviče Vučetiče. Společně s ním na projektu pracovali architekt Jakov Borisovič Bělopolskij, inženýr a doktor technických věd Nikolaj Vasiljevič Nikitin a vojenský konzultant a Maršál Sovětského svazu Vasilij Ivanovič Čujkov.

Práce na projektu památného komplexu začala v roce 1948. Slavnostní položení základního kamene se událo 2. února 1958, v den patnáctiletého výročí Vítězství. Nejprve muselo být návrší odminováno. Bylo zneškodněno více než 40 tisíc min, granátů a leteckých bomb. Poté začaly zemní práce.

Kopec je z části uměle vytvořen zeminou, která dopomohla k vyrovnání nesouměrných míst a pahorků. Zemina byla použita zejména k zarovnání budoucích náměstí.

V roce 1961 začaly práce na betonových sochařských kompozicích památníků. Jako první byla vytvořena socha vojáka s pancéřovou pěstí v ruce „Стоять насмерть“, dále „Стены - руины.“ Jako poslední byl dokončen Sál vojenské slávy.

Nejsložitější stavbou celého komplexu byla socha Matka Vlast volá! („Родина Мать зовёт!“.) Její stavba trvala 3 roky. Během prací na této stavbě se měnily plány projektu. Nejprve byly navrženy 2 sochy: Matka Vlast s praporem vítězství v pravé ruce a se svazkem klasů v levé ruce. Druhou sochu měl představovat voják se samopalem, sklánějící se na kolenou a líbající klasy.

Vučetič však zamýšlel tento plán předělat: Vítězství Stalingradu znamenalo hlavní převrat v průběhu Velké vlastenecké války, ale do konečného vítězství bylo ještě daleko. Architekt pokračoval ve vytváření nového projektu a nakonec vyšlo řešení: dynamická, krácející postava ženy, držící meč v pravé ruce, vyzývající své syny a dcery do boje až do samého konce, do vítězství nad nepřítelem.

Mohutný rozměr a složitá kompozice památného komplexu vyžadovala dostatek času a mnoho pracovního úsilí. Práce začaly v květnu roku 1959. Památník byl zcela dokončen 15. října 1967, kdy byl slavnostně otevřen.

Délka celého komplexu od úvodní části po samotnou sochu Matka Vlast volá je 1,5 kilometru. Všechny sochy jsou vybudovány ze železobetonu, uvnitř jsou duté, i když na

první pohled vypadají, že jsou vytesané z jednoho kusu kamene. Vytvořením tohoto komplexu se autoři snažili revokovat<sup>6</sup> obrazy hrdinných obránců Vlasti a předat tak potomkům vizi nadějně budoucnosti a vítězství. Památník má tak lidem připomínat hrdinství svých krajanů a jeho celkový historický význam.

Od paty kopce až k samotné soše vede přesně 200 schodů, které mají symbolizovat počet dnů trvání Bitvy o Stalingrad. Součástí památníku je i masový hrob neznámých sovětských vojáků. Navíc právě toto návrší, jako jedno z míst nejurputnějších bojů celé bitvy, je považováno za jedno ze symbolických míst, kde došlo k zásadnímu obratu v průběhu druhé světové války vůbec. (*Приказчикова, Глухенькая, Романова, 2013, 18-20*)

### 2.1.3 SLAVNOSTNÍ OTEVŘENÍ PAMÁTNÉHO KOMPLEXU

15. října 1967 byl na Mamajevově mohyle slavnostně odkryt památný komplex Hrdinům Stalingradské bitvy, který v dnešní době patří mezi unikátní výtvořky světového umění, opěvující hrdinství Volgogradu ve 2. světové válce.

Odhalení komplexu proběhlo na slavnostním veřejném shromáždění, kterého se zúčastnilo několik desítek tisíc lidí – vůdci země, důležití vojenští velitelé, řadoví vojáci, kteří bojovali za svoji Vlast, zahraniční hosté a samozřejmě obyvatelé „города-героя“.

V centru města, na náměstí Padlých bojovníků, byla z Věčného plamene zažehnta pochodeň, kterou za doprovodu obrněného transportéru slavnostně nesl na Mamajevovu mohylu Hrdina Stalingradské bitvy, letec V. S. Jefremov, spolu s nositelem řádu „Георгиевский кавалер“ K. I. Nedoburovem a členem obránců Domu Pavlova I. F. Afanasjevem. V čele slavnostního průvodu byl již zmíněný Jefremov, který v Síni vojenské slávy předal pochodeň Leonidu Brežněvovi, generálnímu tajemníkovi komunistické strany Sovětského svazu. Tímto byl zažehnut Věčný plamen v Síni vojenské slávy.

Mnoho lidí přichází navštívit tuto Síň a vzdát čest padlým vojákům, položit květiny a věnce. Věčný oheň nikdy neuhasne a v srdci každého návštěvníka zanechá vzpomínku a památku na hrdinské činy tohoto města. (*Приказчикова, Глухенькая, Романова, 2013, 28-29*)

---

<sup>6</sup> Revokovat = odvolávat se na něco, poukázat

## 2.1.4 ROZDĚLENÍ PAMÁTNÉHO KOMPLEXU

Památný komplex je rozdělen do několika částí – vstupní část, Alej topolů, náměstí „Стоять насмерть,“ Stěny – trosky („Стены-руины“), Náměstí hrdinů („Площадь Героев“), Síň vojenské slávy („Зал Воинской славы“), Náměstí smutku, („Площадь скорби“) a socha Matka Vlast volá! („Родина-Мать зовет!“).

Každá socha, nacházející se v komplexu, je jedinečná a má svůj vlastní význam. Jednotlivým částem komplexu se budu podrobněji věnovat v dalších kapitolách.

Památný komplex Hrdinům Stalingradské bitvy byl 31. ledna 2008 zařazen do seznamu federálních památek a od té doby patří do federálního vlastnictví.<sup>7</sup>

### 2.1.4.1 Vstupní část

Památný komplex začíná vstupním „náměstím“, které bezprostředně sousedí s Prospektem Lenina. Napravo od žulových schodů vedoucích na Mohylu se rozkládá vstupní kompozice „Память поколений“. Jedná se o polorozbořenou stěnu, zachycující smuteční průvod lidí různých generací, přicházejících na Mamajevovu mohylu uctít památku padlých vojáků. (viz Přílohy 2, obr. č. 2)

V čele průvodu je muž s malou holčičkou nesoucí květiny. Nataženou rukou směrem k pahorku jakoby ukazuje cestu ostatním lidem v průvodu. Na konci průvodu stojí žena nesoucí v rukou dubové větvičky, které symbolizují věčnou slávu. Průvod se pohybuje směrem k pahorku. Uprostřed je nesen věnec s květinami a vlaječkami. Celá tato stěna dosahuje délky 17 metrů, výšky 8 metrů a šířky 3 metrů. Kolem dokola jsou vysazeny květiny.<sup>8</sup>

Nalevo od tohoto památníku vede žulové schodiště o šířce 10 metrů. Na schodech jsou napsána slova, se kterými šli vojáci do boje: „За нашу советскую Родину – СССР“, přeloženo: „Za naší sovětskou Vlast – SSSR“. Tahle slova jsou také znázorněna na medailích „Za obranu Stalingradu“. (Приказчикова, Глухенькая, Романова, 2013, 34)

### 2.1.4.2 Alej pyramidových topolů

Široké žulové schody nás přivádějí na rozlehlou alej dlouhou 223 metrů, lemovanou pyramidovými topoly. (viz Přílohy 2, obr. č. 3) Tato alej se tyčí 10 metrů nad vstupní částí. Z tohoto místa je možné vidět panorama celého komplexu a z druhé strany se

<sup>7</sup>Dostupné z: [http://www.volfoto.ru/volgograd/mamayev\\_kurgan/](http://www.volfoto.ru/volgograd/mamayev_kurgan/)

<sup>8</sup>Dostupné z: [http://www.volfoto.ru/volgograd/mamayev\\_kurgan/vhodnaya\\_ploschad/](http://www.volfoto.ru/volgograd/mamayev_kurgan/vhodnaya_ploschad/)

nám odkrývá pohled na Volhu. Šířka aleje je stejná jako šířka žulových schodů, tedy 10 metrů. Pěší část je lemována žulovými deskami na betonovém základu. Alejí se po žulovém schodišti dostáváme na náměstí „Стоять насмерть“.<sup>9</sup> (Приказчикова, Глухенькая, Романова, 2013, 35)

#### **2.1.4.3 Náměstí „Стоять насмерть“**

V centru náměstí se nachází kruhové jezírko symbolizující řeku Volhu. Uprostřed jezírka, s průměrem 35,2 metrů, vystupuje socha vojáka s pancéřovou pěstí v ruce. Jeho obraz ztělesňuje neústupnou pevnost a jednotu národa v boji proti německým okupantům, důvěru v budoucí vítězství. Na rtech statečného a drsného vojáka je nepatrný pohrdavý úsměv. Jeho oči planou nenávistí k nepříteli. V pravé ruce tiskne granát a v levé ruce drží samopal. Má symbolický význam „vydržet, bojovat až do samého konce, i za cenu života“. V ruštině je tato symbolická socha, představující odhodlání ruských vojáků, nazývána „Стоять насмерть“. Socha nese nepatrné rysy maršála Sovětského svazu a velitele 62. pozemního vojska Vasilije Čujkova.<sup>10</sup> (Приказчикова, Глухенькая, Романова, 2013, 36)

Na betonovém kameni jsou vytesána slova: „Ни шагу назад! Стоять насмерть!“ neboli „Ani krok zpět! Bojovat až do samého konce“. Celé náměstí je dlážděné žulou.

Někteří lidé vhazují do jezírka drobné mince a věří, že jim to přinese štěstí a klidný život. Samotná socha vojáka pak dosahuje výšky 16,5 metrů. (viz Přílohy 2, obr. č. 4)

#### **2.1.4.4 Stěny – trosky**

Na další úroveň komplexu se dostáváme po žulovém schodišti. Zpočátku 40 metrů široké schodiště se zužuje na šířku 18 metrů. Z obou stran je lemováno polorozpadlými stěnami. Zprvu 18 metrové stěny, dlouhé 46 metrů, se postupně sbíhají podél žulového schodiště na výšku 5 metrů.

Každá stěna symbolizuje určitý výjev z historie Bitvy.

Levá stěna zachycuje přísahu a věrnost obyvatelů Stalingradu. Potvrzují to i slova, vyrytá do stěny: „Ani krok zpět!“ („Ни шагу назад“). Na stěně jsou vyobrazeni vojáci se samopaly, vyzývající ostatní k boji. (viz Přílohy 2, obr. č. 5) Největší pozornost je třeba věnovat vojáku, stojícímu na samém vrcholu stěny. (viz Přílohy 2, obr. č. 6) Při bližším pohledu můžeme zjistit, že jeho tvář je plná síly, odhodlání, vzteku, pohrdavosti smrtí,

<sup>9</sup> Dostupné z: [http://www.volfoto.ru/volgograd/mamayev\\_kurgan/alley/](http://www.volfoto.ru/volgograd/mamayev_kurgan/alley/)

<sup>10</sup> Dostupné z: [http://www.volfoto.ru/volgograd/mamayev\\_kurgan/stoyat\\_nasmert/](http://www.volfoto.ru/volgograd/mamayev_kurgan/stoyat_nasmert/)



výzvy k pomstě. Sám autor Vučetič srovnává tuto postavu se samotným Stalingradem, nepodrobeným hrdinským městem.

Pravá stěna vykresluje připravenost a nástup vojáků do boje. Zobrazuje téma: „Vpřed, do boje!“ („Только вперед!“). Postavy vojáků vyzývají do boje, křičí a vystupují ze stěny, jako by sami chtěli pobídnout ostatní k boji. (viz Přílohy 2, obr. č. 7) Nic je nemůže zastavit. Na vrcholu stěny u podnoží schodiště je vyryté heslo: „Za naši sovětskou vlast“ („За нашу советскую родину“).<sup>11</sup> (Приказчикова, Глухенькая, Романова, 2013, 38-41)

Autoři chtěli co nejvíce lidem přiblížit výjev z Bitvy, přivést je přímo do centra dění, proto použili ještě jeden ohromující prostředek k jeho dosažení – zvuk – muziku a lidský hlas. Návštěvníci se tak mohou každou půl hodinu vžít do situace, která otřásla celým městem. Do hudby jsou zakomponovány lidské hlasy, vojenské písně, zvuky střel a náletů vojenských letadel. Tímto efektem chtěli docílit oživení stěn. Při poslechu zvuků a při pohledu na stěny jsem jen čekala, kdy vojáci ze stěn vyskočí a budou pochodovat do další bitvy.

#### **2.1.4.5 Náměstí hrdinů**

Žulové schodiště, orámované stěnami s výjevy z Bitvy, nás přivádí na Náměstí hrdinů. (viz Přílohy 2, obr. č. 8) Většinu náměstí pokrývá obdélníkový bazén, dlouhý 84 metrů a široký 26,6 metrů, který je přes letní sezonu napuštěn vodou. Tento bazén symbolizuje řeku Volhu. Podle autorů je voda zdrojem života na Zemi, symbolizuje nezníčitelnost života, její vítězství nad nepřátelskými silami a nad samotnou smrtí. Podél levého okraje bazénu se táhne dlouhá, vysoká zeď. Z pravé strany pak bazén lemuje šest sousoší. Každé z nich zachycuje statečnost hrdinných obránců Vlasti, jejich výjimečnou duchovní sílu.

První sousoší nese název „Выстояв, мы победили смерть!“ neboli „Vydrželi jsme, zvítězili jsme nad smrtí!“ Zobrazuje dva muže, z nichž jeden drží v levé ruce samopal a pravou rukou podepírá svého raněného spolubojovníka. Vypovídá o spolupráci, přátelství a loajalitě k válečným povinnostem a o skutečném hrdinství. Raněný voják i přes své zranění stále drží granát v ruce. Neustoupí, budou bojovat až do samého konce. (viz Přílohy 2, obr. č. 9)

---

<sup>11</sup>Dostupné z: [http://www.volfoto.ru/volgograd/mamayev\\_kurgan/ruini/](http://www.volfoto.ru/volgograd/mamayev_kurgan/ruini/)

Druhé sousoší zobrazuje hrdinství žen ve válce a je nazváno „Санитарка“. Většina žen sloužila na frontách jako zdravotní sestry nebo sanitářky. Socha ztělesňuje ženu – sanitářku, nesoucí na svých ramenou raněného vojáka z bitvy. Nehledě na tíhu, kterou musí na svých ramenou nést, můžeme v její tváři pozorovat odhodlání, pevnou vůli a oddanost své Vlasti. (viz Přílohy 2, obr. č. 10)

Třetí socha vypráví o hrdinských činech námořníků v době Stalingradské bitvy. Socha je nazývána „Моряк“ neboli „Нáмоřník“. Vyobrazuje dva námořníky. Jeden z nich padá mrtvý k zemi, druhý jde však hrdinně vstříc nepříteli s posledními svazky granátů v ruce. (viz Přílohy 2, obr. č. 11)

Čtvrtá kompozice je věnována vojenským důstojníkům, neopouštějícím bojové pole, bojujícím do posledního dechu. Sousoší nese název „Командир“ neboli „Velitel“. Jsou zde vyobrazeni dva muži. Voják podpírá těžce raněného velitele, který až do poslední minuty života velí svým jednotkám. (viz Přílohy 2, obr. č. 12)

Pátá socha zobrazuje padlého vlajkonoše. Vlajka však nepadá k zemi, jeho spolubojovník ji pevně sevře v pěst a podepírá mrtvého přítele. Socha nese název „Знаменосец“. (viz Přílohy 2, obr. č. 13)

Šesté a zároveň poslední sousoší je nazýváno „Крах фашизма.“ Má spíše alegorický význam – pád fašizmu. Dva vojáci různých věkových generací ničí hákový kříž, symbol fašizmu. (viz Přílohy 2, obr. č. 14)

Jádrem těchto kompozic je kontrast dvou postav – stojící x ležící, mrtvý x odhodlaný bojovat dál, raněný x oddaný nejen k Vlasti, ale i ke spolubojovníkům.

V den 25. výročí vítězství nad fašistickým Německem byla na podpěrné stěně, na konci Náměstí hrdinů umístěna kapsule s Výzvou pro budoucí potomky Volgogradu, která bude odhalena 9. května roku 2045.<sup>12</sup> (*Приказчикова, Глухенькая, Романова, 2013, 42-43*)

---

<sup>12</sup>Dostupné z: [http://www.volfoto.ru/volgograd/mamayev\\_kurgan/ploschad\\_geroev/](http://www.volfoto.ru/volgograd/mamayev_kurgan/ploschad_geroev/)

#### 2.1.4.6 Reliéf na podpěrné stěně a Sál vojenské slávy

Náměstí hrdinů zakončuje mohutná podpěrná stěna. Reliéfy do ní vyřezané představují obrazy hlavních událostí velké Bitvy: nástup sovětských vojsk za Stalingrad, obklíčení německými jednotkami i jejich následné zlikvidování, jásání vítězů. Jedinečností těchto reliéfů jsou portréty osobností, které jsou totožné s reálnými historickými postavami od samotných generálů po řadové vojáky. Reliéfy pak doplňují různé nadpisy: „Na Berlín! Vpřed za vítězstvím! Všechny síly na rozdrčení nepřítele!“ (viz Přílohy 2, obr. č. 15)

V pravé části podpěrné stěny se nachází vchod do Sálu vojenské slávy. Nízký strop připomíná vchod do vojenského krytu. Na stěnách podél krátkého točitého schodiště přímo září mozaikově ztvárněná medaile s nápisem: „Za obranu Stalingradu.“ Schodištěm mírně se stáčejiím doprava, se dostáváme do Sálu vojenské slávy. (viz Přílohy 2, obr. č. 16)

Sál představuje oválnou budovu o průměru 42 metrů a výšce 13,5 metrů. Ve středu kruhového sálu se nachází sochařská kompozice: ruka mrtvého vojáka. Je vypracována z bílého mramoru. Vystupuje ze země a svírá pochodeň. (viz Přílohy 2, obr. č. 17) Budoucímu pokolení předává Věčný oheň života. Na pochodni jsou vyrytá slova: „Sláva. Sláva. Sláva“. Je možné zde zaslechnout skladbu „Snění“ („Грѣзы“) německého skladatele Roberta Schumanna v podání Národního Akademického sboru Litvy.

Sál vojenské slávy, jinak přezdíváný Panteon slávy, je věnován padlým obráncům Stalingradu. Po obvodu stěn je rozmístěno 34 purpurově zlatých mozaikových desek, vystupujících ze stěn. Na nich jsou napsána jména padlých vojáků, přesně 7200 jmen. (viz Přílohy 2, obr. č. 18)

U Věčného ohně, vchodu i východu, drží stráž vojáci 42. Vojenské střelecké jednotky Čestné stráže Volgogradské posádky. Tato stráž byla založena 28. ledna roku 1968 a v roce 2008 oslavila své 40. výročí. Volgogradská Čestná stráž je považována za jednu z nejlepších v Jižním federálním okruhu. Vojáci drží hlídku od 9 hodin ráno do 19 nebo 20 hodin večer v závislosti na ročním období. Výměna stráží probíhá každou hodinu. Podél stěny vede široká rampa, která umožňuje prohlédnout si mozaikové desky z blízka. Rampa se stáčí na pravou stranu a ústí do východu, který se nachází přímo nad vchodem do Sálu. Dostáváme se do další úrovně Mohyly, a to na Náměstí smutku.<sup>13</sup> (*Приказчикова, Глухенькая, Романова, 2013, 46-51*)

<sup>13</sup> Dostupné z: [http://www.volfoto.ru/volgograd/mamayev\\_kurgan/zal\\_slavi/](http://www.volfoto.ru/volgograd/mamayev_kurgan/zal_slavi/)

#### 2.1.4.7 Náměstí smutku

Centrální kompozicí náměstí je socha „Скорбь матери“, umístěná naproti Sálu vojenské slávy, v levém rohu náměstí. (viz Přílohy 2, obr. č. 19) Jedná se o jedenáctimetrovou sochu truchlící matky. V nekonečném smutku se matka sklání nad tělem svého zesnulého syna. Sousedím se autoři snažili poukázat na truchlení všech žen, matek a dcer, které ztratily své milované, syny, manžele i otce ve válce. Matka oplakává svého syna a zároveň všechny, kteří položili svůj život ve jménu vítězství. Tvář zesnulého je přikryta praporem, což symbolizuje vojenské vyznamenání.

Kompozice je zasazena do obdélníkového jezírka, které nese název „Jezírko slz“ („Озеро слез“). Pomocí žulových desek, které se v jezírku nacházejí, je možné dostat se přímo k sousoší a položit zde květiny.<sup>14</sup> (Приказчикова, Глухенькая, Романова, 2013, 52) Napravo od sousoší Truchlící matky se nachází hrob neznámého vojáka, který je symbolickým zobrazením všech padlých vojáků, pohřbených v hromadném hrobě v samotném srdci Mohyly, přímo pod monumentem Matka Vlast volá!

#### 2.1.4.8 Hlavní monument Matka Vlast volá!

Nad náměstím smutku se tyčí uměle vytvořený kopec, na kterém se nachází hlavní památka celého komplexu – Matka Vlast. Kopec stoupá do výšky 14 metrů a v jeho srdci se nachází ostatky 34 505 vojáků – obránců Stalingradu. Od úpatí kopce k jeho vrcholu vede točitá stezka, podél které je umístěno 35 žulových náhrobků, věnovaných hrdinům Sovětského svazu, obráncům Stalingradu.

Stěžejním bodem celého komplexu je památník Matka Vlast volá! (viz Přílohy 2, obr. č. 20) Mohutná socha ženy, představující Vlast, jenž v pravé ruce svírá meč, dosahuje celkové výšky 85 metrů bez podstavce, vysokého 16 metrů. Většina základního fundamentu je však skryta pod povrchem. Podstavec, který tak můžeme vidět je vysoký pouze 2 metry. Socha na něm stojí volně a není k němu nijak připevněna. Samotná skulptura měří 52 metrů a meč 33 metrů. Celková hmotnost celé stavby je neuvěřitelných 8 tisíc tun. Památník je celý vybudován ze železobetonu. Tloušťka stěn sochy je pouhých 25 – 30 centimetrů. Pro srovnání, slavná Socha Svobody dosahuje výšky 45 metrů bez podstavce. Matka Vlast volá! je jednou z nejsložitějších a technicky nejnáročnějších staveb celého komplexu.

---

<sup>14</sup> Dostupné z: [http://www.volfoto.ru/vol/gograd/mamayev\\_kurgan/ploschad\\_skorbi/](http://www.volfoto.ru/vol/gograd/mamayev_kurgan/ploschad_skorbi/)

Stavba památníku byla zahájena v květnu roku 1959 a byla dokončena 15. října roku 1967. V době svého vzniku byla tato socha největší v zemi i největší na světě. Později byla socha převyšena kompozicí Matka Vlast v Kyjevě. V současné době je nejvyšší kompozicí na světě socha Buddhy, dosahující výšky 120 metrů, postavená v roce 1995 v Japonsku. Matka Vlast volá! ve Volgogradu je ale stále nejvyšší sochou ženy na světě.

Socha je alegorickým obrazem Vlasti, jenž volá své syny a dcery do boje proti nepříteli. Představuje moderní interpretaci obrazu starověké antické bohyně vítězství Niké, ženu kráčející v rozevlátém rouchu se zdviženou pravou rukou svírající meč, volající své syny a dcery na cestu za pomstou.<sup>15</sup> (*Приказчикова, Глухенькая, Романова, 2013, 56*) Zlostný a odhodlaný výraz ve tváři, ve větru vlající vlasy a roucho - tohle vše představuje nepřekonatelnou sílu, vyjádření bouřlivé výzvy k útoku a osvobození své Vlasti. (viz Přílohy 2, obr. č. 21)

## 2.2 CENTRÁLNÍ NÁBŘEŽÍ VOLGOGRADU

Centrální nábřeží („Центральная набережная Волги“) je považováno za jedno z nejkrásnějších míst ve Volgogradu. Nábřeží se stalo nejen centrem významných městských akcí a oslav, ale i oblíbeným místem odpočinku nejen pro obyvatele Volgogradu, ale pro velkou část turistů. (viz obrázek č. 22)



Obrázek č. 22

### 2.2.1 HISTORIE

Roku 1589 byla na břehu Volhy postavena pevnost, která měla sloužit k ochraně volžské obchodní vodní cesty a bránit okraj ruského státu před kočovnými nájezdy – Caricyn. V roce 1611 na místě současného Centrálního nábřeží se na výzvu Minina a Požárského<sup>16</sup> obyvatelé Caricynu zapsali do řad dobrovolnické armády a odešli bránit Moskvu před cizími dobyvateli. Nejednou zde zakotvila flotila Stěpana Razina<sup>17</sup> (1669-1670). (*Науменко, 1973, 94*)

<sup>15</sup> Dostupné z: [http://www.volfoto.ru/volgograd/mamayev\\_kurgan/rodina\\_mat/](http://www.volfoto.ru/volgograd/mamayev_kurgan/rodina_mat/)

<sup>16</sup> Minin a Požárskij – organizátoři Lidových milicí v době polské intervence 1611 - 1612

<sup>17</sup> Stěpan Razin = vůdce kozáckého povstání na jihu Ruska, 1670 – vzbouřil se proti carovi a dobyl Caricyn

Na počátku 19. století s rozvojem lodní dopravy byl vybudován říční přístav. Podél pobřeží byla postupem času postavena primitivní kotviště pro menší lodě. Blízko nich byly roztroušeny menší obchůdky s prodejem čaje a piva. Začaly se také objevovat první menší sklady výrobků přivážených do města. Caricynské přístaviště bylo prvním v Ruské zemi používané hlavně k přepravě dřeva, uhlí, ryb a chleba. Na konci 19. století, roku 1890, byl Caricynský přístav druhým nejvíce využívaným přístavištěm ve Volžském poříčí. Caricyn se nacházel na křižovatce mnoha obchodních cest. Díky svému geografickému umístění se stal hlavním dopravním uzlem v jižním Rusku. Pro mnoho kupců bylo nábřeží a přístaviště prvním místem, které z celého města spatřili. Proto bylo rozhodnuto o jeho úpravě a zvelebení.<sup>18</sup>

### 2.2.2 ÚPRAVA AREÁLU

První pokusy o zvelebení nábřeží začaly na začátku 20. století. Byl zarovnán a upraven mírný svah nad přístavištěm a vysázeny okrasné květiny. Bylo vybudováno dřevěné schodiště, které spojovalo přístaviště s horní terasou. Majestátný vzhled nábřeží dokresloval soubor čtyř kostelů: Jana Křtitele Baptisty, Svaté trojice, Nanebevzetí Panny Marie a sv. Mikuláše.

Sesuv půdy roku 1913 zničil veškeré snahy o zvelebení a nábřeží bylo téměř celé zničeno. O rekonstrukci areálu, který by město reprezentovalo, bylo rozhodnuto až ve 30. letech 20. století. Po revolučních událostech nábřeží dostalo název Nábřeží Stěpana Razina. Při rekonstrukci v letech 1931-1932 bylo zachováno několik budov, včetně prvního ženského gymnázia a městské vodárny z dob Caricynu. Tři ze čtyř majestátných kostelů byly však zbořeny. Kostel Jana Křtitele Baptisty jako jediný stojí na Centrálním nábřeží dodnes. Většina území byla osázena zelení, přístupová cesta k přístavišti byla vyasfaltována. Z nákladního přístaviště se tak stalo i místo odpočinku. Již v letech 1935 - 1937 se volžskému nábřeží dostalo uceleného a upraveného vzhledu a stalo se jedním z nejhezčích nábřeží Povolží.<sup>19</sup>

V době Sovětské vlasti patřilo Centrální nábřeží mezi největší v Dolním Povolží. Přístavní molo bylo též zalito asfaltem a na rozhodnutí sovětské vlády v roce 1940 zde byl postaven pomník na počest Hrdiny Sovětského svazu, letce Vladimíra Cholzunova. (*Науменко, 1973, 96*)

<sup>18</sup> Dostupné z: [http://www.pravda34.info/?page\\_id=1405](http://www.pravda34.info/?page_id=1405)

<sup>19</sup> Dostupné z: [http://www.pravda34.info/?page\\_id=1405](http://www.pravda34.info/?page_id=1405); <http://vetert.ru/rossiya/volgograd/sights/170-centralnaya-naberezhnaya.php>

### 2.2.3 NÁBŘEŽÍ V DOBĚ STALINGRADSKÉ BITVY

Během bitvy o Stalingrad se Centrální nábřeží stalo místem prudkých bojů. Nacistický vzdušný útok se 23. srpna 1942 dostal i nad nábřeží. Přístaviště i nábřeží byly v jednom ohni. Vojáci 62. armády stáli na okraji Centrálního nábřeží a snažili se ze všech sil nepustit nepřítele k Volze. 25. srpna říční přístav přestal prakticky existovat. Jako zázrakem se zachovala přestupní stanice. Vše ostatní se proměnilo v doutnající trosky. V polovině září roku 1942 se nacisté probjovali k nábřeží. V kritický moment boje se ruskému dělostřeleckému 1083. pluku podařilo zastavit nepřátelské síly. Na počest hrdinských činů nebojácných vojáků byla odhalena pamětní deska na stěně rotundy na nábřeží u pomníku Viktora Cholzunova. Nelítostný boj na Centrálním nábřeží pokračoval až do 27. září 1942. I přes usilovný odpor ruských vojsk se nepříteli podařilo zmocnit se nábřeží. 31. ledna 1943 se vojáci 7. pěší pěchoty 64. armády zbavili nacistické převahy a osvobodili nábřeží, které však připomínalo pustinu s krátery od bomb a granátů.<sup>20</sup> (*Науменко, 1973, 98-102*)

### 2.2.4 REKONSTRUKCE

Po ukončení vojenských událostí bylo nábřeží znovu přejmenováno a neslo název: Nábřeží 62. armády a to na počest armády, která usilovně bránila celé nábřeží a nedala nepříteli šanci na další postup.

Rekonstrukce celého areálu započala již měsíc po skončení války. Projekt nového nábřeží byl zadán skupině architektů pod vedením hlavního architekta Sovětského svazu Vasilije Simbirceva. Nábřeží představovalo hlavní vstup do města. Proto se zamýšlelo sestavit takový projekt, který by byl dominantou města.

#### 2.2.4.1 Horní terasa

Horní terasa nese název park Vítězství. Tento název má symbolický význam – právě na tomto místě, jen pár set metrů od pobřeží, byla zastavena Hitlerovská vojska. Nachází se zde pěší promenáda s restaurací Maják („Маяк“). Centrálním místem parku Vítězství je nevelké náměstí nacházející se na rozhraní schodiště, vedoucího k Volze, a alejí, která pozvolně přechází v Alej hrdinů, ústící v centrum města. Toto náměstí je vyzdobeno žulovými sloupy s lucernami. (viz Přílohy 2, obr. č. 23) Vchod na náměstí z Aleje hrdinů je lemován obrovskými žulovými vázami s nápisem: Hrdinům Stalingradu.

<sup>20</sup>Dostupné z: <http://vetert.ru/rossiya/volgograd/sights/170-centralnaya-naberezhnaya.php>

(viz Přílohy 2, obr. č. 24) Podobné vázy se nacházejí i při vstupu na dolní terasu ze strany Volhy. Jsou na nich vyryté holubice s nápisem „Мирy Мир“ neboli Světový mír, Mír světu.<sup>21</sup> (viz Přílohy 2, obr. č. 25)

V centru náměstí se nachází hlavní památka parku Vítězství, žulová fontána Umění („Искусство“), postavená v roce 1958. Na podstavci z červené žuly jsou vyobrazeny tři bronzové postavy dívek v tradičních krojích. (viz Přílohy 2, obr. č. 26) Fontána byla postavena na památku světoznámé taneční skupiny „Берёзка“, která na tomto místě několikrát vystupovala.<sup>22</sup>

Fontána je obklopena žulovými lavičkami a květinovými záhony. V roce 2012 proběhla rekonstrukce, po které se fontána stala ještě krásnější a zajímavější. Podobně jako na Mamajevově mohyle zní u fontány hudba. Střídání muziky doprovází změna barvy podsvícení fontány a výška tryskající vody.<sup>23</sup> Fontána Umění je největší ozdobou celého nábřeží. Právě zde se pravidelně konají slavnosti, oslavy Dne města a nejrůznější zábavné programy města.

Na pravé straně od fontány byl v roce 2003 odhalen památník Petru I., ruskému caru. (viz Přílohy 2, obr. č. 27) Pod památníkem se nachází slavná rotunda, která je obklopena točitým schodištěm vedoucím z horní terasy na dolní. (viz Přílohy 2, obr. č. 28) Právě na tomto místě se za doby Stalingradské bitvy usídlila baterie protiletadlového 1083. pluku poručíka M. A. Baskakova, o čemž vypovídá pamětní deska, umístěná na stěně rotundy. Na horní terase nábřeží se dále nachází památník již zmíněnému Hrdinovi Stalingradské bitvy, letci Viktoru Cholzunovi (viz Přílohy 2, obr. č. 29) a zrekonstruovaný kostel Jana Křtitele Baptisty. (viz Přílohy 2, obr. č. 30)

#### **2.2.4.2 Centrální schodiště**

Schodiště o šířce 40 metrů má 9 poschodí s 8 odpočívadly a přesně 100 schodů. Celé schodiště je nápadně podobné schodišti Potěmkina, nacházející se v Oděse. Není to však náhoda, ale záměr autorů. Na horní terase je schodiště z obou stran zakončeno mohutnými bělostnými kolonádami s basreliéfy<sup>24</sup>, zobrazujícími hrdinství Volgogradu v občanské válce a 2. světové válce. Tyto dvě kolonády představují centrální vstup

<sup>21</sup> Dostupné z: <http://www.volfoto.ru/volgograd/embankment/park-pobedi/>

<sup>22</sup> Dostupné z: [http://www.pravda34.info/?page\\_id=1405](http://www.pravda34.info/?page_id=1405)

<sup>23</sup> Dostupné z: <http://www.volfoto.ru/volgograd/embankment/iskusstvo/>

<sup>24</sup> Basreliéf – plastické výtvarné dílo, vystupující z plochy pozadí



z přístaviště do města, dodávají unikátní a majestátní vzhled a rozdělují terasu na horní a dolní část.<sup>25</sup> (viz Přílohy 2, obr. č. 31)

### **2.2.4.3 Dolní terasa**

Roku 1969 započala stavba říčního přístaviště v dolní části nábřeží. Jedná se o největší stavbu svého druhu v Evropě: délka budovy se téměř rovná délce Rudého náměstí v Moskvě. U přístaviště může najednou kotvit až 6 větších plavidel. Uvnitř centrální stanice přístaviště se nachází čekárna, která dokáže pojmout 700 lidí. Kromě čekárny se zde také nachází koncertní sál. Chloubou tohoto sálu jsou unikátní „Rieger-Kloss“, varhany, které přitahují velký obdiv. Sál se díky nim stal nejpopulárnějším místem města, kde se konají nejrůznější divadelní představení a koncerty. V současnosti se volgogradské říční přístaviště stalo spíše oblíbeným kulturním a zábavním centrem, než centrem dopravním.<sup>26</sup> (viz Přílohy 2, obr. č. 32)

Napravo od centrálního schodiště se nachází monumentální budova s klasicistní kolonádou - Volgogradské městské hudební divadlo. V době obrany Caricynu budova fungovala jako sídlo městského výboru. Konaly se zde různé stranické konference, setkání a dělnické schůze. Během bitvy o Stalingrad zde bylo sídlo Volžské námořnické flotily. Při bojích však byla budova divadla porušena. V roce 1946 byla obnovena a následně v roce 1960 zrekonstruována. V dnešní době budova funguje jako městské divadlo s bohatým repertoárem, nabízejícím muzikální, divadelní, operetní a baletní představení. (viz Přílohy 2, obr. č. 33) (*Науменко, 1973, 107, 110*)

Další historickou památkou nacházející se na dolní terase je budova městské vodárny, jejíž historie sahá do 19. století. V současné době stále plní funkci vodárny a je považována za historickou památku z dob Stalingradu. (viz Přílohy 2, obr. č. 34)

### **2.2.5 CENTRÁLNÍ NÁBŘEŽÍ DNES**

Centrální nábřeží Volgogradu, též zvané jako nábřeží 62. armády, je oblíbeným místem nejen samotných obyvatel, ale i turistů a je jedním z nejkrásnějších míst k odpočinku. Celý areál byl navržen jako hlavní a majestátný vstup do města. Nynější podobu dostalo nábřeží již v roce 1952. Celková délka je 3,5 km, z čehož polovina

---

<sup>25</sup> Dostupné z: <http://www.volfoto.ru/volgograd/embankment/stairs/>

<sup>26</sup> Dostupné z: [http://www.volfoto.ru/volgograd/embankment/river\\_station/](http://www.volfoto.ru/volgograd/embankment/river_station/)

zahrnuje říční přístav. Nachází se zde nejen mnoho historických památek, ale i spousta odpočinkových míst s lavičkami, krásně upraveným svahem s květinami.

Tyto obrovské památné komplexy jen dokazují, že ani krutá historie nemůže toto hrdinské město porazit. Naopak, těmito místy jsou právě připomínány děsivé momenty, které Volgograd zažil. Uctívají památku padlých a předávají dalšímu pokolení sílu a odhodlanost bojovat za svoji Vlast.

## 3. PAMÁTKOVÉ REZERVACE A HISTORICKÁ MUZEA

### 3.1 PANORAMA A MUEZUM „STALINGRADSKÁ BITVA“

Mezi unikátní výtvořy ruské architektury patří muzeum Stalingradské bitvy. Muzejní komplex a panorama je věnován jedné z rozhodujících bitev 2. světové války – Bitvě o Stalingrad. (viz obrázek č. 35)



Obrázek č. 35

#### 3.1.1 PANORAMA STALINGRADSKÉ BITVY

První myšlenka na vznik takového komplexu vznikla ještě za doby Bitvy. Již v roce 1944 byla vyhlášena soutěž o náčrt nového města Stalingradu. Do projektu se zapojili nejen profesionální architekti, ale i prostí občané, kterým nebyl osud Stalingradu lhostejný. Většina návrhů obsahovala panoramatické zobrazení boje o Stalingrad. Tehdy vznikla idea sestavit panoramatickou kresbu Stalingradské bitvy.<sup>27</sup> Roku 1949 bylo definitivně rozhodnuto o sestavení panoramatického plátna, jež by zachycovalo události 15. – 20. září 1942.

Již od roku 1948 se skupina umělců Moskevského uměleckého ateliéru M. B. Grekova podílela na vytváření nového plánu panoramatického obrazu o Stalingradské bitvě. Pod vedením hlavního umělce A. Gorpěnka na projektu pracovali P. Žigimont, G. Marčenko, L. Andrijaka, V. Kuzněcov, a B. Nikolajev. Panoramatická malba byla dokončena roku 1950 a zachycovala lednové boje roku 1943 – boje o Mamajevovu mohylu. Umělcům se povedlo co nejděrněji zachytit boje.

Nejprve bylo dílo vystaveno v Moskvě, poté bylo přeřezeno do Stalingradu. Umělecké plátno bylo vystaveno v divadle „Vítězství“ („Победа“) do roku 1952. Později, roku 1958, bylo Radou ministrů Ruské federace usneseno postavit budovu, do níž by byl

<sup>27</sup> Dostupné z: <http://vetert.ru/rossiya/volgograd/sights/75-muzej-panorama-stalingradskaya-bitva.php>

umělecký obraz umístěn. Podle původního plánu mělo být panorama umístěno na Mamajevově mohyle, na místě nynějšího Sálu vojenské slávy.

V zimě roku 1958 byl na vrcholu Mamajevovy mohyly postaven dřevěný pavilon. V něm prováděli nové návrhy panoramatu o Stalingradské bitvě. Na novém plánu se podíleli i další architekti. Spolu s nimi spolupracovali i vojáci, kteří se Bitvy účastnili. Díky nim a jejich vyprávění byly návrhy přesné a vypovídaly o skutečných hrůzách na bojišti. Umělci shlédli mnoho dokumentárních fotografií, pořízených přímo v místech bojů, měli k dispozici kroniky a různé spisy, které jim pomohly věrně zachytit ony události.<sup>28</sup>

V roce 1961 byl nákres panoramatu „Porážka fašistických německých vojsk u Stalingradu“ hotov. V létě roku 1980 jej umělci začali přenášet na obrovské lněné plátno o hmotnosti téměř jedné tuny, které bylo poskytnuto firmou „Rudý Říjen“ („Красный Октябрь“), sídlící v tehdejším Stalingradu.

Na jaře roku 1982 bylo panorama dokončeno a 2. července téhož roku bylo slavnostně otevřeno. Panoramatický obraz, zachycující lednové boje roku 1943, o rozloze 2000 metrů čtverečních se stal největším uměleckým plátnem v Rusku a také jedním z největších na světě, zachycující bitvu o Stalingrad.<sup>29</sup>

### 3.1.1.1 Zajímavosti

Námětem největšího uměleckého plátna je poslední fáze bitvy o Stalingrad, kdy sovětská vojska prováděla operaci „Obklíčení“ („Кольцо“). Hlavním cílem této operace bylo rozdělení německých vojsk. 26. ledna 1943 se na Mamajevově mohyle střetly dvě ruské armády, které obklíčily německé jednotky. Právě tento den a moment jsou hlavním kompozičním středem uměleckého díla.<sup>30</sup>

Nejedná se pouze o malířské ztvárnění událostí. Obraz pozvolna přechází do tzv. 3D plastického zobrazení, jež celému dílu dodává jedinečnost. Perspektiva plátna působí tak, že návštěvník jakoby stojí na vrcholu Mamajevovy mohyly a je přímo v centru dění. Kolem něj se pak odehrávají krvavé boje.

V pozadí obrazu protéká Volha, jsou vidět hořící siluety legendárního mlýna, domu Pavlova, je zobrazena továrna „Rudý Říjen“ Stoupající dým z trosk hořícího města, jež zahaluje oblohu, dodává malbě neobyčejnou reálnost. Návštěvník se tak stává přímým

<sup>28</sup> Dostupné z: [http://www.stalingrad-battle.ru/index.php?id=71&Itemid=13&option=com\\_content](http://www.stalingrad-battle.ru/index.php?id=71&Itemid=13&option=com_content)

<sup>29</sup> Dostupné z: <http://www.volfoto.ru/volgograd/panorama/razgrom-pod-stalingradom/photos/>

<sup>30</sup> Dostupné z: <http://www.volfoto.ru/volgograd/panorama/razgrom-pod-stalingradom/photos/>

účastníkem bitvy. Nikdy jsem se nesečkala s tak detailním zobrazením události, v tomto případě Bitvy. V popředí obrazu je možné vidět zákopy vojáků, jež pozvolna přecházejí do 3D plastického zobrazení. Originalitou celé malby je právě přechod události na plátně do skutečného zobrazení následků bitvy, mezi nimiž jsou trosky letadel, díry po granátech, výzbroje vojáků a různé drobné předměty, zničené při bojích. Celé toto dílo je doplněno zvukovým doprovodem náletů vojenských letadel, bombardování a nářků vojáků.

Panoramatický obraz s 3D plastickým efektem, není jen historickou památkou, ale také kulturním a unikátním uměleckým ztvárněním, jež podtrhuje neobyčejné nadání umělců, kteří na tomto díle pracovali. Budova, v níž je panoramatický obraz umístěn, má neobvyklý tvar hyperboloidu<sup>31</sup>. Je postavena z betonu, pokrytého bílým vápencem. Budova je součástí muzejního komplexu „Stalingradská bitva“. Panorama není zdaleka jediným unikátním výtvozem. Struktura muzejního komplexu zahrnuje dále více než 3500 exponátů, portrétů, soch, sbírku vojenských zbraní a technologií. Podrobněji se muzejním komplexem budu zabývat v následujících kapitolách.

### **3.1.2 MUZEUM „STALINGRADSKÁ BITVA“**

Historie nynějšího muzea „Stalingradská bitva“ nás přivádí do roku 1936. Tehdy bylo rozhodnuto o postavení Muzea obrany Caricynu J. V. Stalina. Slavnostní otevření muzea se odehrálo 3. ledna 1937. Expozice zobrazovala založení města Caricynu a jeho následný převrat v průmyslové a historické centrum, jsou v něm umístěny historické předměty, zachycuje období občanské války i budování socialismu za doby Stalingradu.

V říjnu roku 1941 byly historické exponáty přesunuty z důvodu bojů, odehrávajících se v blízkosti muzea. Během bojů byla však budova muzea poničena. V lednu roku 1943 přijal krajský výbor KSSS usnesení o reorganizaci Muzea obrany Caricynu J. V. Stalina.

V březnu roku 1943 byly exponáty převezeny zpět do Stalingradu a prozatím umístěny v suterénu hlavního nákupního centra města. Začaly se také shromažďovat materiály a předměty, jež zobrazovaly právě probíhající boje o Stalingrad. Po rekonstrukci poničené budovy muzea bylo muzeum přejmenováno na Muzeum obrany Caricynu – Stalingradu J. V. Stalina a slavnostně otevřeno 6. června roku 1948. O rok později muzeum získalo statut státní kulturní instituce. V souvislosti s přejmenováním města roku 1962 bylo muzeum přejmenováno na Volgogradské státní muzeum obrany.

---

<sup>31</sup> Hyperboloidy = rovnoosé hyperboly, často využívané ve stavebnictví a strojírenství

Stavba nové budovy muzea, jež by se nacházela na náměstí Gardistů, byla započata v roce 1968 v rámci 25. výročí vítězství nad nacistickými vojsky. Při příležitosti výročí osvobození byla na místě budoucího muzejního komplexu položena pamětní deska.<sup>32</sup>

Na konci května roku 1982 byly muzejní exponáty přemístěny do nové budovy, jejíž součástí se stala i budova s unikátním panoramatickým plátnem, zobrazujícím bitvu o Stalingrad. Slavností otevření nového muzea s názvem Volgogradské státní muzeum obrany a panorama Stalingradské bitvy se konalo 6. května roku 1985 v předvečer 40. výročí vítězství nad fašistickými vojsky, tři roky po otevření budovy panoramatu.<sup>33</sup>

Je nutné podotknout, že moderní budova muzea a panoramy se nachází v určitém kontrastu s budovou rozbořeného mlýna, stojícího v bezprostřední blízkosti. Velice působivě se zde protíná stará a nová éra města.

### **3.1.2.1 Struktura muzejního komplexu**

Moderní komplex panoramatu a muzea navrhl národní architekt SSSR Vadim Jefimovič Maslĵajev, jež spolupracoval s konstruktérem E. Temnikovem.

Výstavní prostory muzea zahrnují 4,5 tisíce metrů čtverečních. Muzeum je rozděleno do 8 sálů, které zahrnují více než 3500 exponátů. Nachází se zde portrétní galerie sovětských vojenských velitelů, kteří se zúčastnili bitvy u Stalingradu. Mezi unikátní exponáty muzea patří například: meč, jenž byl věnován králem Jiřím IV. J. V. Stalinovi na Teheránské konferenci roku 1943; jsou zde ocenění, která jsou důkazem hrdinství Volgogradu ve válkách; uniforma V. A. Glazkova, v níž je možné vidět díry po kulkách; uniforma maršála G. K. Žukova; ostřelovací puška V. G. Zajceva, jednoho z členů 284. střeleckého pluku, jež dokázal zastřelit přes 300 nepřátel; součástí expozice je ocenění Rodimceva, velitele 13. gardové divize; můžeme zde vidět stůl ze štábu generála M. S. Šumilova, u něhož byl poprvé vyslýchán německý polní maršál F. Paulus, zajatý v roce 1943 u Stalingradu, k vidění je mnoho dalších významných spisů, předmětů a soch.

V centru muzea se nachází Vítězný sál. Za ním se rozprostírají 4 diorámy<sup>34</sup>, které zachycují jednotlivé etapy Stalingradské bitvy. 8 sálů, jež se nacházejí za diorámami, tvoří kruhovou „stezku“. Sály jsou sestaveny tak, že chronologicky odpovídají jednotlivým fázím bitvy.

---

<sup>32</sup> Dostupné z: <http://www.volfoto.ru/volgograd/panorama/razgrom-pod-stalingradom/photos/>

<sup>33</sup> Dostupné z: <http://www.volfoto.ru/volgograd/panorama/muzej/>

<sup>34</sup> Dioráma = obraz velkých rozměrů, obvykle s plastickým popředím

První sál, jenž je zároveň úvodní částí, je věnován Hrdinům Stalingradské bitvy. Druhý sál zobrazuje začátek 2. světové války a Velké vlastenecké války. Dále je zachycen počátek Stalingradské bitvy. Třetí sál označuje vytrvalost, hrdinství a odvahu v bitvě. Nachází se zde již zmíněná uniforma Glazkova (viz Přílohy 2, obr. č. 36). Čtvrtý sál představuje pouliční boje, jež vznikly z důvodů nepokojů a zuřící války, která se přibližovala k hranicím Stalingradu. Je zde umístěna ostřelovací puška V. G Zajceva (viz Přílohy 2, obr. č. 37). V pátém sálu najdeme dokumenty, jež zachycují posílení sovětských vojsk. Šestý sál je věnován zásadnímu zvratu v průběhu Velké vlastenecké války a protiútok sovětských vojsk u Stalingradu. V sedmém sálu jsou rozmístěny busty a portréty významných sovětských velitelů. Poslední osmý sál zachycuje velké vítězství sovětských vojsk u Stalingradu, podtrhuje celosvětový význam Stalingradské bitvy. Nachází se zde také onen stůl, u něhož byl vyslýchán německý polní Maršál Paulus.<sup>35</sup> (viz Přílohy 2, obr. č. 37)

Od roku 1989 byl v muzeu zpřístupněn nový sál – Afgánský sál, který je stále doplňován novými exponáty. K vidění jsou historické listiny, dokumenty a osobní věci vojáků, kteří bojovali v Afganistánu a Čečensku. Je zde také rozmístěna expozice bojových zbraní a moderní techniky.

### 3.1.3 ZAJÍMAVOSTI

Zaměstnanci Muzejního komplexu a panoramy jsou vstřícní a milí ke všem nově přichozím návštěvníkům. Jakožto zahraničním hostům a studentům VGSPU<sup>36</sup> nám byla poskytnuta bezplatná prohlídka celého vnitřního komplexu muzea a panoramy se službami průvodce, který se snažil přizpůsobit svůj výklad našim znalostem a vědomostem ruského jazyka.

Z důvodu rozhodnutí vlády Ruské federace bylo 31. ledna 2008 Muzeum a panorama „Stalingradská bitva“ a Pamětník komplex „Hrdinům Stalingradské bitvy“ na Mamajevově mohyle sjednoceno na federální a kulturní instituci pod názvem Historická a pamětní rezervace „Stalingradská bitva“ („Историко-мемориальный музей-заповедник „Сталинградская битва“)

---

<sup>35</sup> Dostupné z: [http://www.museum.ru/rme/stalingrad\\_exp.htm](http://www.museum.ru/rme/stalingrad_exp.htm)

<sup>36</sup> VGSPU = Волгоградский государственный социально - педагогический университет, přeloženo: Volgogradská státní sociálně – pedagogická univerzita

V prosinci roku 2011, díky dekretu prezidenta Ruské federace, bylo Muzeum a panorama „Stalingradská bitva“ připojeno k cenným historickým památkám kulturního dědictví národů Ruské federace.<sup>37</sup>

K 60. výročí vítězství nad fašismem v roce 2003 bylo otevřeno nové muzeum „Vzpomínka“ („Память“). Bylo umístěno v suterénu historického centrálního obchodního domu Volgogradu („Центральный универмаг Волгограда“). Právě na tomto místě byl zajat německý polní maršál Paulus společně s dalšími 23 německými generály. Muzeum vypráví o nejvýznamnějších událostech bitvy o Stalingrad. Je jedním z mála ruských muzeí, které vypráví o životě nepřátelské armády. Najdeme zde různé fotografie, dokumenty, vojenskou výstroj a uniformy německých vojáků a maršálů. V roce 2006 bylo muzeum doplněno o expozice modelů sovětské a německé vojenské techniky. Muzeum je součástí Muzejního komplexu a panoramatu „Stalingradská bitva“.<sup>38</sup>

### 3.1.4 OKOLÍ MUZEJNÍHO KOMPLEXU

K muzejnímu komplexu je možné dostat se z ulice „Sovjetskaja“. Na mramorové rampě, vedoucí k muzeu, je nápis: „Muzeum a panorama „Stalingradská bitva“ („Музей-панорама „Сталинградская битва““) (viz Přílohy 2, obr. č. 39). Po mramorovém schodišti se dostáváme na horní úroveň muzejního komplexu, na němž se nachází zřícenina slavného mlýna, kterému je věnována samostatná kapitola. Vlevo od mlýna se nachází ona zvláštní budova panoramatu, jež v sobě skrývá jedinečné umělecké plátno „Porážka fašistických německých vojsk u Stalingradu“ („Разгром немецко-фашистских войск под Сталинградом“).<sup>39</sup> Současně se zahájením provozu muzejního komplexu panoramatu byla zpřístupněna expozice vojenské techniky, používané v 2. světové válce. Expozice představuje ukázkou vojenských vozidel a tanků. (viz Přílohy 2, obr. č. 40) Na spodní části muzejního komplexu jsou vstaveny rovněž dva tanky T-34, které se v době války vyráběly v místním traktorovém závodě. Vojenské technice je také věnována expozice, nacházející v budově muzea.

V pravé části areálu, ze strany Volhy, se nachází expozice letecké techniky z dob Velké vlastenecké války. Je zde umístěna maketa bombardovacího letadla Su-2. Maketa byla vytvořena v roce 1982, podle vzpomínek veteránů a vojáků, kteří se účastnili bitvy. V září roku 1982 byla maketa bombardéru umístěna na žulový podstavec na horní části

<sup>37</sup> Dostupné z: [http://www.stalingrad-battle.ru/index.php?option=com\\_content&view=article&id=14&Itemid=8](http://www.stalingrad-battle.ru/index.php?option=com_content&view=article&id=14&Itemid=8)

<sup>38</sup> Dostupné z: <http://vetert.ru/rossiya/volgograd/sights/162-univermag-tsum.php>

<sup>39</sup> Dostupné z: [http://www.orfey.net/attractions/index.php?ELEMENT\\_ID=6741](http://www.orfey.net/attractions/index.php?ELEMENT_ID=6741)



muzejního komplexu. Výstava dále zahrnuje stíhací letoun Jak-3 (viz Přílohy 2, obr. č. 41) a bojový letoun Il-2.

Na počátku prvního desetiletí nového století byla výstava rozšířena o novou vojenskou techniku. Prvním exponátem se stal vojenský tank T-72, umístěný na spodní úrovni komplexu (viz Přílohy 2, obr. č. 42). Od roku 2007 výstava zahrnuje i modely letadel poválečného období. Mezi ně patří zejména tryskové letouny L-29 a L-39, vyrobené v Československu.<sup>40</sup>

Nad muzeem, v levém rohu horní části, se tyčí bílý obelisk. (viz Přílohy 2, obr. č. 43) Je často nazýván „Bajonetem“, protože svým trojúhelníkovým tvarem připomíná bodák na ruských puškách. Stejně jako panorama je obelisk natřen bílým vápencem. Jeho výška i s kovovým podstavcem dosahuje 80 metrů a je jednou z nejvyšších staveb ve Volgogradu.

V horní části muzejního komplexu se nachází i renovovaná lokomotiva se čtyřmi vagony. (viz Přílohy 2, obr. č. 44) Každý vagon je jiného typu. První představuje palubní kabinu, druhý vagon je zásobovací, třetí je určen pro přepravu lidí a čtvrtý je pro přepravu tanků a jiné vojenské techniky.<sup>41</sup>

V blízkosti muzea, v dolní části komplexu, se nachází pomník maršálu Žukovovi, vojenskému veliteli, jednomu z hlavních strůjců vítězství Velké vlastenecké války. (viz Přílohy 2, obr. č. 45)

Muzejní komplex se při sestupu k Volze napojuje na „Stěnu Rodimceva“. Jedná se o místo výsadku 13. gardové střelecké divize pod velením Alexandra Rodimceva.<sup>42</sup> (viz Přílohy č. 46)

Muzejní komplex na první pohled vypadá jako obyčejná moderní budova. To, co skrývá ve svých prostorách, je však obdivuhodné. Nejen unikátní umělecké plátno s 3D plastickým efektem, ale i mnoho dalších historických památek, předmětů a portrétů, nacházejících se v muzeu dokazuje, jaká čest je stát na tak významném místě. Nebýt hrdinných obránců a statečných obyvatel, město bychom na mapě jen těžko hledali.

---

<sup>40</sup> Dostupné z: <http://www.volfoto.ru/volgograd/panorama/tehnika/>

<sup>41</sup> Dostupné z: <http://www.volfoto.ru/volgograd/panorama/>

<sup>42</sup> Dostupné z: [http://www.volfoto.ru/volgograd/panorama/stena\\_rodimtseva/](http://www.volfoto.ru/volgograd/panorama/stena_rodimtseva/)

## 3.2 MLÝN GERHARDTA

Nejstarší dochovanou budovou z dob Stalingradu je rozbořený mlýn, který je spojován s německým architektem Gerhardtem. Tato historická budova je přiřazena k památné rezervaci - panoramě a muzeu „Stalingradská bitva“ (viz. Obrázek č. 47)



Obrázek č. 47

### 3.2.1 HISTORIE

Budova byla postavena z červených cihel v severní okrajové části města Caricyn. Plány na její výstavbu sestavil v roce 1903 německý architekt Alexandr Gerhardt. Na jeho stavbu byly použity nejmodernější technologie své doby. Nosné betonové konstrukce měly vlastní generátor, který umožňoval provoz nezávisle na městské síti. Budova byla rozdělena na dvě části. Byla vybavena vlastním kotlem a pásovými dopravníky. Nacházel se zde také sklad hotových výrobků a sklad obilí.

Celé území od mlýna po volžské přístaviště bylo osídleno rodinami zaměřujícími se na hospodářské práce, k Volžské železnici vedla úzkokolejná dráha. Nedaleko se rozprostíraly udírenské podniky a podniky na výrobu mouky, které patřily povolžskému Němci Alexandru Gerhardtovi, rodáku z německého města Štraub. Později se Gerhardt s rodinou přestěhovali do Caricynu, kde společně se svými příbuznými založili obchodní dům A.D. Gerhardt und Neffen.

Po příchodu bolševiků k moci byl Gerhardt vzat jako rukojmí. Tento čin byl odpovědí na zatčení Karla Radeka, známého činitele mezinárodního sociálně-demokratického a komunistického hnutí. Radek byl zatčen v roce 1933 zaměstnanci NKVD<sup>43</sup>. 21. května toho roku Gerhardt zemřel pod náporem drastického mučení. Po jeho smrti byla budova mlýna přejmenována po tajemníkovi komunistické strany Konstantinu Grudinovi, který na počátku 20. let pracoval u mlýna jako soustružník. Nicméně většina občanů nazývala mlýn podle jeho původního majitele a architekta Gerhardta.<sup>44</sup>

<sup>43</sup> NKVD = Народный комиссариат внутренних дел, v českém překladu - Lidový komisariát vnitřních záležitostí

<sup>44</sup> Dostupné z: [http://www.pravda34.info/?page\\_id=1246](http://www.pravda34.info/?page_id=1246)

### 3.2.2 MLÝN ZA DOBY STALINGRADSKÉ BITVY

Svoji činnost mlýn pozastavil až 14. září 1942, kdy budova vzplála díky výbušným bombám, vhozených do jejího nitra. Během těžkých bojů, vojáci 42. pěší brigády pod velením generála Batrakova, bránily centrální část Stalingradu. Ustupovali k říčnímu přístavišti, když jim 13. gardová střelecká divize generála Rodimceva, přecházející Volhu, přispěchala na pomoc.

K 20. září se Mlýn a Dům Pavlova staly hlavní smyčkou obrany Stalingradu. Nacházelo se zde stanoviště 3. praporu, 42. pěšího pluku a 13. gardové střelecké divize. Nedaleko odtud, na místě současného Domu důstojníků („Дом офицеров“), se usídlily německé jednotky. Z obranného bodu na mírném svahu byli sovětští vojáci schopni sledovat možné přejezdy Němců na východní pobřeží.

V lednu 1943, v oblasti Mamajevovy mohyly, začala sovětská vojska útočit. Mlýn Gerhardta, který byl obléhán 58 dní, vydržel několik zásahů bomb. Dělostřelectvo a minomety útočily na budovu s takovou intenzitou, že na severní, jižní a západní stěně budovy nezůstalo neporušeného místa.

### 3.2.3 DOBA PO VÁLCE

Až do 80. let probíhaly v budově mlýna exkurze. Nahlédnout do prostor budovy však nebylo možné. V dnešní době je budova historicky chráněnou památkou a prohlédnout si ji je možné pouze z venku. Je možné vidět díry způsobené granáty, zničené schodiště, rozbité trámy a zničenou střechu. Pro většinu místních obyvatel to není jen historická a architektonická památka, ale vzpomínka na děsivé události války, která zabila miliony lidí.

Do poloviny minulého století měla budova mlýna Gerhardt „dvojníka“. Budova měla stejnou strukturu jako původní mlýn a byla postavena samotným architektem Alexandrem Gerhardtem v údolí řeky Caricy. V době Stalingradské bitvy byla částečně porušena. V 60. letech byla naplněna půdou, jako i mlýny Turkina a Millera.

Kromě mlýna Gerhardta se ve Volgogradě zachránily i další 2 budovy mlýnů – na ulici Kirsanovskaja, číslo domu 6, a mlýn nacházející se v bývalé německé kolonii Sareptě, jež je součástí Volgogradu. Mlýn byl postaven bratry Bauerovými.

Starý mlýn Gerhardta je nejstarší budovou celého Volgogradu, připomínající hrdinství vojáků a jeho obyvatel. Jedno z nejpamátnejších a fascinujících míst.<sup>45</sup> (Науменко, 1973)

### 3.2.4 REPLIKA FONTÁNY „ДЕТСКИЙ ХОРОВОД“

Fontána se poprvé objevila před budovou hlavního nádraží Volgogradu. Rok 1930 je považován za rok jejího vzniku. Autorem sousoší je sovětský architekt Romuald Romualdovič Iodko. Nyní se replika legendární fontány nachází v blízkosti Gerhardtova mlýna. (viz Přílohy 2, obr. č. 48)

Jedná se o sousoší šesti dětí tančících okolo krokodýla. Zprvu fontána neměla vlastní název, lidé ji přezdívali například „Krokodýl, Tančící děti, Barmalej.“ Trojice chlapců a dívek, držících se za ruce, tančí tak zvaný „хоровод“ neboli druh ruského sborového tance.

Kašna byla typickou předválečnou památkou. Podobné fontány byly postaveny v různých městech Sovětského Svazu – Voroněži, Dněpropetrovsku nebo v Orenburgu. Sousoší bylo vyrobeno z betonu, jako většina soch toho času.



Obrázek č. 49

Válečný zpravodaj Emanuel Nojevič Jevzerichinov 23. srpna 1942, po nacistickém leteckém útoku na město, zvětšil fontánu spolu s hořícím Stalingradem. Prostřednictvím téhle fotografie se kašna stala jedním z uznávaných symbolů Stalingradu. (viz obrázek č. 49) Z fotografie je možné vidět, že sochy dětí jsou poničené. Rekonstrukce započala ihned po skončení bitvy. Obnovy se ujali samotní obyvatelé města. Jejich snaha však nebyla na profesionální úrovni a zrekonstruovaný památník neměl žádnou historickou hodnotu, a proto byl v 50. letech 20. století zbořen při pracích na nové odbavovací hale hlavního nádraží Stalingradu. Místo památníku bylo nahrazeno parkovištěm.

<sup>45</sup> Dostupné z: [http://www.pravda34.info/?page\\_id=1246](http://www.pravda34.info/?page_id=1246)

Později si však lidé začali uvědomovat, že fontána byla jednou z památek, která i přes částečné porušení vydržela stát až do samého konce. Začaly se objevovat plány na znovuoobnovení legendární fontány. Památník byl znovu postaven a slavnostně odhalen 23. srpna roku 2013 na náměstí před hlavní budovou nádraží.

V blízkosti Gerhardtova mlýna byla postavena kopie této fontány. Hlavním významem repliky bylo připomenutí bitvy. Aby se však více podobala původní fontáně, sochaři sestavili figury dětí jen částečně. Fontána tak budí dojem, jako kdyby opravdu zažila hrůzy války, oproti replice kašny, stojící před hlavní budovou nádraží.<sup>46</sup> (viz Přílohy 2, obr. č. 50)

### **3.3 PAMÁTKOVÁ REZERVACE A MUZEUM „STARÁ SAREPTA“**

Muzeum Stará Sarepta („Старая Сарепта“) bylo postaveno na základě dochovaných historických a architektonických památek bývalé kolonie náboženské sekty sídlící v oblasti zvané Sarepta. Muzeum patří mezi jedno z největších turistických a vědeckovýzkumných center Volgogradu.<sup>47</sup>

#### **3.3.1 HISTORIE KOLONIE „STARÁ SAREPTA“**

V roce 1765, na břehu řeky Volhy v ústí řeky Sarpy, přibližně 28 kilometrů jižně od města Caricynu, byla založena první ruská kolonie cizích osadníků z Evropy – Sarepta. S ohledem na vývoj neobydlených jižních pohraničních částí Caricynu deklarovala<sup>48</sup> ruská carevna Kateřina Veliká 4. prosince roku 1762 Manifest, který umožňoval osídlení těchto částí a vytvoření přistěhovaleckých kolonií. Cílem Manifestu bylo osídlení pohraničních částí a ochrana před nájezdnými kočovnými kmeny. Díky tomu zde vznikla nová přistěhovalecká kolonie zvaná „Stará Sarepta“.<sup>49</sup>

Prvními osadníky kolonie byli Němci, kteří opustili své domy v saském městě Gernhut („Гернхут“), aby šířili křesťanskou víru mezi bezvěrci, především mezi Kalmyky a Tatary. Jinak přezdívaní „gernhutěři“ (název je zřejmě odvozen od města Gernhut) se považovali za stoupence učení Mistra Jana Husa, proto byli také nazýváni moravskými a českými bratry. Do komunity Sarepty mohl vstoupit každý, nehledě na etnickou

<sup>46</sup> Dostupné z: [http://www.volfoto.ru/volgograd/vokzal/fontan\\_horovod/](http://www.volfoto.ru/volgograd/vokzal/fontan_horovod/)

<sup>47</sup> Dostupné z: <http://staraya-sarepta.shiremir.ru/?desktop>

<sup>48</sup> Deklarovat = vydat prohlášení, vyhlásit

<sup>49</sup> Dostupné z: <http://vetert.ru/rossiya/volgograd/sights/21-sarepta.php>

příslušnost, kdo přijal gernhutskou věrouku a vedl spravedlivý život. Víra v křesťanské ctnosti napomáhala k rozvoji kolonie. V Sareptě tak koexistovaly etnické skupiny různých vyznání.

### 3.3.1.1 Název kolonie

První otázkou pro přistěhovalce byl název města. Stejně jako většina gernhutských přistěhovalců převzali název Sarepta z Bible. Řeka Sarpa, jež tudy protékala, připomínala kolonistům slova Páně k proroku Eliášovi: „Tedy dostal slovo Hospodinovo: „Vstaň, jdi do Sarepty Sidonské a zůstaň tam. Hle, přikázal jsem jedné tamější vdově, aby tě živila.“ Vstal tedy a vydal se do Sarepty“.<sup>50</sup> Proroctví Boží spojili s názvem řeky a vznikl název Sarepta. Název symbolizoval oddanou víru k Bohu. Samotný tvar Sarepty prý připomínal kříž, v jehož centru byla později vybudována tzv. „rajská zahrada“. Gernhutěři tak žili v „Ráji nebeském“ a po smrti prý zaujali čestné místo po boku Ježíše Krista. Není však jisté, zda informace jsou pravdivé.<sup>50</sup>

Jiné zdroje uvádějí jiná vysvětlení vzniku názvu osady. Známa je rovněž verze, podle které prý byli misionáři nemile překvapení místem, jež měli osídlit – před nimi se rozléhala sluncem sežehnutá step. A právě tahle pustina jim připomínala biblickou Sareptu, místo, kam byl vyhnán prorok Eliáš. (*Vetert. ru, Старая Сарепта*, © 2009-2015)

### 3.3.1.2 Rozvoj Sarepty

14. září roku 1765 začaly první stavební práce a 11. října se na břehu řeky Sarpy, ústící do Volhy, objevily první menší obytné domky. V roce 1768 museli však obyvatelé Sarepty čelit nájezdům ozbrojených kočovníků. Tyto okolnosti přinutili bratrskou společnost vybudovat opevnění, jež by je před nájezdy chránila. Okolo Sarepty byly vybudovány hluboké příkopy a za nimi byly postaveny vysoké zdi s dřevěnými palisádami<sup>51</sup> s šesti menšími hlídkovými věžičkami. Na těchto věžích zaujali místo dělostřelecké jednotky caricynské posádky, jež byli vysláni na pomoc Sareptě.

V roce 1769 sareptský lékař Johann Vir prozkoumával okolí Sarepty. Našel mnoho léčivých bylin, které sušil a léčil s jejich pomocí nejen obyvatelé Sarepty, ale také Caricynu. Poblíž Jergeníských hor, vzdálených od Sarepty asi 9 kilometrů, zkoumal chemické složení vody se zvýšenou mineralizací. Nalezl celkem 32 minerálních pramenů, z nichž jeden, nejmohutnější, byl nazván „Jekatěrinský“, podle tehdejší carevny Kateřiny

<sup>50</sup> Dostupné z: <http://altsarepta.ru/ru/istoriya>

<sup>51</sup> Palisáda = dřevěné kůly, v těsné blízkosti zaražené do země, dříve používané jako obranný prostředek

Veliké. Tento pramen produkoval až 10 tisíc litrů slané vody za hodinu. V okolí pramenů bylo postaveno několik příbytků. Brzy na to zahájila Sarepta svoji činnost v oblasti lázeňství. Sareptské lázně byly jedny z prvních v Ruské říši s nabídkou minerálních a bahenních koupelí. Léčivý pramen zachránil spoustu obyvatel Sarepty od cholery, která se v té době rozmáhala v mnoha obcích a městech podél řeky Volhy.<sup>52</sup> Nemocní obyvatelé Sarepty se pak přijížděli k prameni léčit. Později se do Sarepty přijížděli léčit i mocní velmoži, kteří byli s léčením spokojeni a o Sareptě hovořili jako o místě zázraků. Sarepta se díky tomu stala vyhledávaným místem.<sup>53</sup> Poté, co byl roku 1801 nalezen minerální pramen na Kavkazu, popularita Sarepty jako lázeňského města značně poklesla.

V roce 1771 byl v německé kolonii postaven luteránský chrám a o rok později 3. září 1772 byl vysvěcen. Vysvěcení provedl biskup Johann Nitman. Prvních bohoslužeb se účastnili rovněž i gubernátor Astrachaňské oblasti F. Beketov a profesor S. Gmelin. Slavnostní vysvěcení doprovázel zpěv místních obyvatel a výstřely z pušek.

Klidný a vzkvétající život Sarepty byl narušen roku 1774. Od 17. srpna do 14. září zde probíhaly boje mezi vládními jednotkami a jednotkami Jemeljana Pugačova. Většina obyvatel Sarepty, především ženy a děti, byla evakuována do klidné Astrachaně. Pod vedením místního staršiny Fika se muži ze Sarepty snažili uschovat ještě neporušené cennosti kolonie v podzemních tunelech města a poté zamířili na pomoc koloně obranných povozů, nacházejících se na hlavní trase k Sareptě. Pugačov nařídil svým jednotkám pobít je všechny do jednoho. Obránci však sešli z hlavní cesty a Pugačovci je tak nenašli. Pugačova vojska byla nakonec zničena caricynskými vojenskými jednotkami a obyvatelé Sarepty se mohli vrátit zpět do svého domova. Navzdory mnohým ztrátám, způsobených Pugačovými vojsky, se Sarepta nepřestala dále rozvíjet.<sup>54</sup>

Roku 1778 byl v Sareptě postaven lihovarný závod. Kromě výroby lihovin se firma zabývala i výrobou textilií. Látka zvaná „Sarpinka“ („Сарпинка“) se vyráběla z lněných a hedvábných nití. Len byl vysazován na sareptských plantážích spolu s morušovými stromy. Roku 1801 byl také otevřen závod na výrobu hořčice a másla Kondratem Nějcem. Obyvatelé Sarepty se nejvíce věnovali zemědělství, řemeslnictví a obchodu.

Nicméně při požáru roku 1823 byla zničena více jak polovina města. Mnoho lidí přišlo o práci a o své domovy. Všechna řemeslnická a průmyslová výroba přestala fungovat. Krátce po požáru však bylo postaveno okolo dvaceti nových obytných domů, lékárna a společná

---

<sup>52</sup> Dostupné z: <http://vetert.ru/rossiya/volgograd/sights/21-sarepta.php>

<sup>53</sup> Dostupné z: <http://putevod.h16.ru/p26aa1.html>

<sup>54</sup> Dostupné z: [http://www.orfey.net/attractions/index.php?ELEMENT\\_ID=11566](http://www.orfey.net/attractions/index.php?ELEMENT_ID=11566)

jídelna. Byl vybudován truhlářský závod a cihelna, která se zasloužila a rychlý rozvoj města.

V roce 1892 však Sarepta přestala vzkvétat. Hlavní příčinou úpadku byla ekonomická a sociální krize. Technické zařízení sareptských továren bylo zastaralé a nákupem potřebných zařízení a surovin pro výrobu se město zadlužilo. Tyto a jiné faktory vedlo hlavní ředitelství města k rozhodnutí ukončit činnost gerhutské komunity, poté byli odvoláni gerhunterové ze Sarepty. Ve městě zůstali především luteránští a evangeličtí představitelé, kteří později vytvořili evangelicko-luteránskou komunitu. Na přelomu 19. a 20. Století bylo v Sareptě 10 závodů, 6 menších továren a několik potravinářských obchodů.<sup>55</sup>

Roku 1989 bylo území Staré Sarepty prohlášeno za památkovou rezervaci a téhož roku bylo vybudováno muzeum „Stará Sarepta“. Podrobnějšími informacemi o muzeu se bude zabývat následující kapitola.

### **3.3.2 PAMÁTKOVÁ REZERVACE A MUZEUM „STARÁ SAREPTA“**

4. září roku 1989 se v Moskvě konalo důležité shromáždění za účasti historiků, architektů a umělců. Na tomto setkání se poprvé objevil název „Státní historicko – etnografická a architektonická památková rezervace a muzeum Stará Sarepta“ („Государственный историко-этнографический и архитектурный музей-заповедник „Старая Сарепта“).

Muzeum bylo založeno na základě dochovaných historicko – architektonických materiálů německé kolonie. Vyhláškou prezidenta Ruské federace byla tato rezervace zařazena do seznamu objektů historického a kulturního dědictví federálních památek.<sup>56</sup>

Muzeum se snaží zachovat a rozvíjet mnoholeté tradice Sareptanů, proto lze o Staré Sareptě hovořit jako o historickém, kulturním a vzdělávacím centru. Památková rezervace a muzeum zahrnuje několik historických objektů, etnografické a historické expozice. V současné době je rezervace a muzeum největším kulturním, turistickým a vzdělávacím centrem Volgogradu. Celkem 28 objektů, z nichž 23 patří mezi historické a architektonické památky 18. - 19. století, se rozléhá na teritoriu o rozloze 7 hektarů. Od roku 1995 se zde každoročně koná Mezinárodní festival národních kultur tzv. „Sareptské shledání“ („Сарептские встречи“). Organizují se zde také náboženské konference zvané

<sup>55</sup> Dostupné z: <http://vetert.ru/rossiya/volgograd/sights/21-sarepta.php>

<sup>56</sup> Dostupné z: <http://altsarepta.ru/ru/o-muzee>



„kulaté stoly“ („круглые столы“) a semináře. Muzeum také vydává vědecké a regionální „Noviny ze Sarepty“ („Новости Сарепты“)

Součástí rezervace je také Německá knihovna, jediná v celém regionu. Kromě beletrie psané v německém, ruském a anglickém jazyce zde najdeme i odbornou literaturu zabývající se různými odvětvími.<sup>57</sup>

Návštěvníkům jsou k dispozici různé výstavy, které se zaměřují na založení osady, rozvoj řemesel a život přistěhovaleckých Němců – gerhuntrérů.

### 3.3.2.1 Historické památky

Jednou z významných historických památek, nacházejících se v rezervaci Stará Sarepta, jsou varhany v luteránském chrámě, postaveném v roce 1771. Varhany byly několikrát rekonstruovány, původní vzhled varhan byl však zachován. V současné době se zde pravidelně konají instrumentální koncerty. V celém Volgogradském regionu jsou tyto varhany jediné s přirozeným živým zvukem, bez elektronického ozvučení.<sup>58</sup> (viz Přílohy 2, obr. č. 51)

Další významnou památkou je socha „Equilibrio“ („Эквилибрио“), symbolizující duševní rovnováhu a přátelství. (viz Přílohy 2, obr. č. 52) Tuto sochu Volgogradu darovalo město Kolín nad Rýnem (Německo). Socha byla slavnostně odhalena 8. května roku 2005 v rámci 60. výročí vítězství nad fašistickými vojsky. Socha, zhotovená známým německým sochařem Rolfem Schaffnerem, je vytvořena z nahrubo otesaných žulových bloků a představuje součást velkolepé kompozice, sestávající z pěti částí umístěných v 5 různých městech Evropy: Kolín nad Rýnem (Německo), Santa (Španělsko, Mallorca), Cork (Irsko), Trondheim (Norsko) a Volgograd (Rusko). Jednotlivé části vytvářejí pomyslný kříž o celkové délce 4000 kilometrů. Kříž se táhne z východu na západ a představuje symbol křehké rovnováhy a harmonie světa.<sup>59</sup>

---

<sup>57</sup> Dostupné z: <http://altsarepta.ru/ru/>

<sup>58</sup> Dostupné z: taktéž

<sup>59</sup> Dostupné z: <http://www.visitvolgograd.info/rSeverdigheter.html>

### 3.3.2.2 Expozice a prohlídky

V současné době je v památkové rezervaci a muzeu 10 výstavních expozic a prohlídkových tras.

Prohlídka expozice začíná na Kostelním náměstí pocházejícím z přelomu 18. a 19. století. Zde se návštěvníci mohou seznámit s německou náboženskou kolonií Sarepta. Jedná se o velký architektonický komplex, v jehož centru se nachází luteránský kostel s proslulými varhany. Kostel, postavený v roce 1772, byl zničen Pugačovem. Byl však brzy rekonstruován a na Kostelním náměstí stojí dodnes.

Druhým bodem prohlídky je expozice věnovaná gernhutskému stavitelství. Najdeme zde sbírku exponátů, mezi nimiž jsou například nástroje a materiály, používané při výstavbě kolonie, zbraně z 18. století, varhanní měchy z luteránského kostela nebo osobní věci samotných obyvatel.

Třetí část je věnována ekonomické historii, průmyslovým a zemědělským strojům. Jsou zde k vidění také nástroje řemeslníků nebo tkalcovské stroje. Je zde také vystavena známá sareptská tkanina „sarpinka“.

Čtvrtá expozice představuje dům lékárníka. Kromě obytných prostor a lékárny jsou k nahlédnutí spisy o tom, jak se rozvíjela medicína v dané oblasti, čím doktoři léčili nemocné a jaké obyčeje a zvyky gernhutěři dodržovali.

Prohlídka dále pokračuje k výstavě vinohradnictví a vinařství Sarepty. Navštívit lze rovněž i vinný sklípek.

Nejdůležitější bodem prohlídky je výstava hořčice – jedna z populárních světových přísad. V Rusku se jedná o jedinou výstavu takového druhu. Muzeum představuje historii hořčičného závodu, od prvních pokusů o výrobu do posledních moderních technologií. Díky interaktivní technologii si návštěvník může sám vyzkoušet výrobu másla ze semínek pomocí ručního lisu.

Prohlídka nabízí také rozptýlení a odbočení od každodenní reality, dopřává návštěvníkovi poznat svět mystiky a legend. U památníku „Eqilibrio“ je možné zaslechnout bohoslužbu gernhutěřů. Během prohlídky tajemných uliček kolonie může návštěvník zhlédnout epizodu „Bitva senzibilů“, natočenou v ulicích Sarepty.

Do prohlídky je zahrnuto setkání s akademikem Josefem Hamelem, obyvatelem Sarepty, který se proslavil svými výzkumy a objevy. Je mu zde věnována samostatná výstava, která představuje jeho život, přátele a samozřejmě jeho odkaz pro budoucí pokolení.

Prohlídka je zakončena exkurzí po Volžsko-Donském plavebním kanálu. Exkurze zahrnuje návštěvu nábřeží, prohlídku čtyřicetimetového vítězného oblouku a filmové ztvárnění historie stavby tohoto kanálu.

Muzeum je možné navštívit každý den od 9 do 17 hodin.<sup>60</sup>

Sarepta, jako jedno z mnoha měst založených cizími osadníky, vydržela od samého začátku až do konce. Sareptu nedokázaly zničit Pugačova vojska, ani rozsáhlý požár. Proto se stejně jako samotné město Volgograd stala významným historickým místem.

---

<sup>60</sup> Dostupné z: <http://vetert.ru/rossiya/volgograd/sights/21-sarepta.php>

## 4. PARKY, NÁMĚSTÍ A DALŠÍ ZAJÍMAVÁ MÍSTA

### 4.1 CENTRÁLNÍ PARK KULTURY A ODPOČINKU

#### 4.1.1 HISTORIE

Centrální park kultury a odpočinku („Центральный парк культуры и отдыха“) se nachází v centrálním obvodu města Volgogradu. Svoji historii započal v 60. letech minulého století, kdy v centrální části města probíhaly aktivní rekonstrukce a výstavba nových panelových domů. (viz obrázek č. 53)



Obrázek č. 53

V roce 1967 se objevil první návrh parku. Původní plán byl ale pozměněn a konečná verze projektu byla schválena v roce 1977. Téhož roku započaly první stavební práce. Byl zde zaveden rozvod vody a elektřiny pro budoucí fontány a osvětlení a byly zde umístěny první zábavné atrakce. V 80. letech minulého století se zde objevily menší kavárny a taneční plocha. V té době se hlavní centrum parku nacházelo v blízkosti centrálního obvodu.

#### 4.1.2 ZAJÍMAVOSTI

Oficiální status Městské kulturní instituce, Centrální park kultury a odpočinku, získal 11. června roku 1996. Rozloha parku činí 26 hektarů a je zde vysazeno okolo deseti tisíc stromů padesáti různých druhů.<sup>61</sup>

V posledních letech parku nebyla věnována dostatečná pozornost a na místo dětského smíchu zde bylo slyšet jen vrzání a skřípání opotřebovaných a zarezlých pouťových atrakcí. Park pro místní obyvatele představoval spíše místo hrůzy než místo smíchu a veselí. Stromy postupem času začaly prorůstat atrakcemi a téměř je zničily. V současné době zde můžeme pozorovat opuštěné ruské kolo a jiné menší atrakce, které v kolemjdoucích vyvolávají spíše pochmurné a myšlenky a představy. (viz Přílohy 2, obr. č. 54)

<sup>61</sup> Dostupné z: <http://vetert.ru/rossiya/volgograd/sights/341-centralnyj-park-cpkio.php>

Na jaře roku 2012 se začaly přepracovávat koncepce na zvelebení parku. V červenci téhož roku bylo rozhodnuto o předání parku z rukou Městského výboru pro kulturní záležitosti do oddělení Správy centrálního obvodu. Centrum parku tak bylo přesunuto do centrální části města. Poprvé za dlouhou dobu byly vyčleněny finanční prostředky z městského fondu pro realizaci nového parku, který by měl centrální obvod reprezentovat.<sup>62</sup>

Ještě v roce 2012 začaly práce na stavbě nového centrálního parku, které pokračovaly až do roku 2013. Jeho centrum bylo přesunuto k nákupnímu a zábavnému centru „Evropa“ („Европа“). Park byl zmodernizován a přejmenován na „Park přátelství“ („Парк дружбы“)

Zmodernizovaný a zrekonstruovaný park se stal místem odpočinku, relaxace a místem konání nejrůznějších akcí. Byly zde vysazeny nové okrasné stromy a keře a trávníky poseté květinami. Vchod do parku lemují krásné obloukové konstrukce. Od vchodu vede dlouhá alej, lemovaná okrasnými stromy a lavičkami. Alej je dlážděná tu a tam barevnými dlažebními kostkami, které jsou sestaveny do různých obrazců.

U centrálního vchodu se nachází nově postavený památník Hrdinům Stalingradské bitvy. Mimo jiné se v parku nachází několik altánků, které se často stávají místem svateb. (viz Přílohy 2, obr. č. 55) Park byl postaven na místě, kde se dříve nalézalo tzv. „Nobělevské městečko“ a sklad pohonných hmot, který byl zásobován azernajdžánským městem Baku. „Panenská věž“, nacházející se v centrální aleji je replikou jedné z pamětihodností města Baku. (viz Přílohy 2, obr. č. 56) Tato replika, co se týče rozměrů, je 3 krát menší než originál Panenské věže v Baku.<sup>63</sup>

Volgograd jako jedno z 11 měst světa bude v roce 2018 hostujícím místem pro Mistrovství světa ve fotbale. Městská správa se proto rozhodla uskutečnit další rekonstrukci zmíněného parku. Předpokládá se, že plocha parku bude rozdělena do několika tematických částí: atrakce pro rodiny s dětmi v blízkosti nákupního centra Evropa, pódiová scéna v centru parku a sportovní hřiště v blízkosti stadionu, nacházejícího se za centrální alejí parku. Pro děti již bylo vytvořeno „Pohádkové městečko“ s různými atrakcemi. Nachází se v bezprostřední blízkosti parku.

---

<sup>62</sup> Dostupné z: <http://vetert.ru/rossiya/volgograd/sights/341-centralnyj-park-cpkio.php>

<sup>63</sup> Dostupné z: [http://volgapro.net.ru/dir/razvlechenija/parki/park\\_baku\\_park\\_druzhby/27-1-0-16](http://volgapro.net.ru/dir/razvlechenija/parki/park_baku_park_druzhby/27-1-0-16)

## 4.2 ALEJ HRDINŮ

Dalším místem, které se pojí s historií Volgogradu, je Alej Hrdinů („Алея Героев“). Jedná se o architektonický celek, zvěčňující památku hrdinů Sovětského Svazu. Projekt byl vytvořen pod vedením architektů Alabjana, Levitana a Goldmana. (viz obrázek č. 57)



Obrázek č. 57

### 4.2.1 ZAJÍMAVOSTI

Podle původního plánu mělo být náměstí Padlých bojovníků a Centrální nábřeží spojeno dlouhou širokou alejí, v jejímž centru by se nacházelo náměstí Slávy a muzeum Vítězství. Náměstí slávy by bylo podle prvotního plánu spojeno majestátním obloukem Vítězství s náměstím Padlých bojovníků. Takový plán však nebyl nikdy realizován. Namísto toho bylo rozhodnuto o dlouhé široké aleji, lemované monumentálními osmipatrovými budovami. Stavba bulváru začala v 50. letech minulého století současně s mnoha dalšími stavbami v centrálním okruhu města.<sup>64</sup>

Poprvé se Alej na mapě Volgogradu objevila 25. července roku 1954.<sup>65</sup> Nakonec 360 metrů dlouhý bulvár je lemován nejen unikátními osmipatrovými budovami, ale i skvostnými pyramidovými topoly.

Podél aleje se nachází největší hotely města – Volgograd a Inturist a také slavný Centrální obchodní dům, v jehož suterénu byl roku 1943 zadržen německý polní maršál Paulus. Nejdůležitější památkou, nacházející se v centru bulváru je šest mramorových stél<sup>66</sup>, věnovaných hrdinům Sovětského svazu a Stalingradské bitvy.

V posledním desetiletí prošla Alej rekonstrukcí. V roce 2004 byla asfaltová pěší zóna zcela nahrazena barevnou dlažbou. Následně v roce 2006 proběhly terénní úpravy – byl vysazen nový trávník s okrasnými stromy, keři a rostlinami. V roce 2008 prošlo rekonstrukcí i osvětlení. Podél bulváru se objevily nové okrasné lampy a u Sovětské ulice, která dělí Alej od Centrálního nábřeží, byla téhož roku ke Dni města instalována velkolepá

<sup>64</sup> Dostupné z: <http://redigo.ru/geo/Europe/Russia/poi/32926>

<sup>65</sup> Dostupné z: <http://www.hotels-volgograd.ru/viewgloss.php?id=87>

<sup>66</sup> Stéla = kamenný nebo dřevěný památník

iluminace<sup>67</sup> „Hvězdná obloha“ („Звездное небо“). (viz Přílohy 2, obr. č. 58) Díky tomu se Alej hrdinů stala centrální ulicí Volgogradu.<sup>68</sup>

## 4.2.2 PAMÁTNÍKY HRDINŮM SOVĚTSKÉHO SVAZU

Na Aleji hrdinů se nachází památníky hrdinům a obráncům Sovětského svazu. Jedná se o pamětní komplex šesti mramorových stél. Nachází se v centrální části bulváru. Památníky byly slavnostně odhaleny 8. května roku 1985 u 40. výročí Dne vítězství. Na šesti mramorových stélách (na každé straně uličky tři) jsou vytesaná jména 127 hrdinů Sovětského svazu, kteří získali ocenění za hrdinství, prokázané v Stalingradské bitvě, dále je zde 192 jmen hrdinů Sovětského svazu - rodáků Volgogradu a 28 jmen nositelů řádu „Sláva třetího stupně“. (viz Přílohy 2, obr. č. 59)

K 65. výročí vítězství v bitvě u Stalingradu byl tento komplex zrekonstruován. K památníkům bylo doplněno světelné podsvícení, jež ve večerních hodinách dodává stélám majestátný vzhled.

## 4.3 NÁMĚSTÍ PADLÝCH BOJOVNÍKŮ

Náměstí Padlých bojovníků se nachází v centrálním obvodu města. Pozvolně přechází v Alej Hrdinů, jež ústí na Centrálním nábřeží. Jedná se o centrální a zároveň největší náměstí Volgogradu. (viz obrázek č. 60)



Obrázek č. 60

### 4.3.1 HISTORIE

Do roku 1881 bylo toto náměstí obyčejným tržištěm. Téhož roku, po spáchání atentátu na cara Alexandra II., bylo náměstí pojmenováno na jeho počest: Alexandrovské náměstí. Nacházely se zde hokynářské stánky a řada menších krčem a hospůdek. Náměstí bylo obklopeno domy bohatých kupců a továrníků. V centru náměstí byl sedm let po smrti

<sup>67</sup> Iluminace = Velké slavnostní osvětlení

<sup>68</sup> Dostupné z: [http://www.volfoto.ru/volgograd/alley\\_of\\_heroes/](http://www.volfoto.ru/volgograd/alley_of_heroes/)

cara postaven obrovský pravoslavný chrám Alexandra Něvského, který se stal hlavním chrámem celého města.

#### 4.3.1.1 Náměstí v letech 1905 až 1930

V letech 1905 až 1917 se náměstí stalo místem revolučních akcí proletariátu Caricynu. V květnu roku 1906 se Alexandrovské náměstí zalilo krví první ruské revoluce. 1. května se obyvatelé města vraceli od Volhy na Alexandrovské náměstí na protest proti masakru neozbrojených vojáků, napadených carským četnictvem. Carští vojáci však začali střílet do lidí shromážděných na náměstí a živelná demonstrace tak byla doslova rozprášena. (Naumenko, 1973, 57).

V roce 1918 se domy okolo náměstí staly sídlem sovětských vojenských a administrativních orgánů. Během občanské války se centrum města stalo místem krvavých bojů. 30. června roku 1919 bylo město obsazeno tzv. bělogvardějci<sup>69</sup> („белогвардейцы“). Ve městě tak započal tvrdý a krvavý režim. Náměstí se stalo místem každodenních poprav a bičováním všech, kteří byli vůči novému režimu neposlušní a podezřelí. Během šesti měsíců krvavého teroru bělogvardějci umučili, postříleli a pověsili více než 3500 lidí. Po osvobození Caricynu bylo v příkopech, studních a sklepeních nalezeno jen 55 mrtvých těl, které nakonec pohřbili na Alexandrovském náměstí 8. února roku 1920. V tento den se na náměstí konalo velké smuteční shromáždění. Na památku všech obětí Sovětské vlasti bylo Alexandrovské náměstí přejmenováno na náměstí Padlých bojovníků („Площадь Павших борцов“). Na památku všech zemřelých byl na náměstí vztyčen dvacetimetrový obelisk, připomínající hrdinství všech, kteří položili svůj život za obranu Caricynu. (Naumenko, 1973, 58)

Ve 30. letech minulého století se výrazně změnil vzhled celého náměstí. V roce 1932 byl zbořen již poničený chrám Alexandra Něvského a místo nízkopodlažních domů byl podél náměstí postaven hotel Inturist a obchodní centrum. Po celkové rekonstrukci se náměstí stalo hlavním náměstím města a místem odpočinku místních obyvatel.<sup>70</sup>

---

<sup>69</sup> Bělogvardějci = příslušníci tzv. Bílé gardy

<sup>70</sup> Dostupné z: <http://vetert.ru/rossiya/volgograd/sights/157-ploshad-pavshih-bortsov.php>



### 4.3.1.2 Náměstí v době Stalingradské bitvy.

Poté, co nacisté roku 1942 překročili hranice města Stalingradu, se náměstí Padlých bojovníků stalo epicentrem krvavých bojů. Právě na tomto místě se odehrály významné historické události.

Od 15. do 27. září roku 1942 náměstí chránila 13. gardová divize 62. armády generála Rodimceva. Jednotky německého polního maršála Pauluse se uchýlily do suterénů okolních budov, z nichž se hlavním centrem německého štábu stal suterén hlavního obchodního centra města. Vojska generála Rodimceva byla posílena a s velkou převahou obléhala okolní budovy náměstí.<sup>71</sup>

Boje na náměstí probíhaly až do roku 1943. Vojska rudé armády zjistila, kde se ukrývá hlavní štáb německých vojsk a zaútočila na suterén centrálního obchodního domu. Hlavní štáb maršála Pauluse se ocitl v silné blokadě a nezbyvalo nic jiného, než se vzdát a pozvednout bílou vlajku. 31. leden roku 1943 se stal dnem vítězství nad fašistickou armádou maršála Pauluse. (*Naumenko, 1973, 64 - 66*)

4. února téhož roku se na náměstí konalo vítězné shromáždění. Před vojáky a obyvateli Stalingradu vystoupili členové Vojenské rady N. S. Chruščov, A. S. Čujanov, V. I. Čujkov a další významní představitelé města. Stalingrad byl osvobozen.

### 4.3.2 REKONSTRUKCE

Po skončení Stalingradské bitvy se začaly provádět první rekonstrukce celého náměstí. Hlavními architekty nového projektu se stali V. M. Simbircev, E. O. Levitan a B. G. Goldman. Byla obnovena budova hlavního obchodního domu, zrekonstruováno dramatické divadlo Gorkého a postavena monumentální budova hlavní pošty města. Byla vybudována dlouhá pěší ulice, jež pozvolně přecházela v Alej Hrdinů.

Ke 40. výročí vítězství v roce 1957 byl v průběhu rekonstrukce náměstí obnoven i žulový obelisk architektky V. E. Šalašové a sochaře A. Kibalnikova. Před obeliskem byl vybudován památník obráncům Stalingradské bitvy. Na žulový podstavec s velkou černou mramorovou deskou na povrchu byl položen bronzový vavřínový věnec.

1. února roku 1963, v den 20. výročí porážky fašistických vojsk byl zažehnut Věčný plamen. Tato významná událost byla umožněna V. V. Rudnickému a A. F. Serkovu, kteří se zasloužili o výstavbu mnoha nových budov po celém městě.<sup>72</sup>

---

<sup>71</sup> Dostupné z: taktéž

<sup>72</sup> Dostupné z: [http://www.volfoto.ru/vol/gograd/pavshih\\_bortsov/vechniy\\_ogon/](http://www.volfoto.ru/vol/gograd/pavshih_bortsov/vechniy_ogon/)

### 4.3.3 ZAJÍMAVOSTI

Mimo již zmíněných památníků se na náměstí nacházejí i další významná místa. První zajímavostí, které si můžeme všimnout je tzv. Nultý kilometr. Jedná se o bod, od kterého se počítá vzdálenost ostatních měst a míst. Nulté body se nacházejí v mnoha městech. Ve Volgogradu je tento bod označen bronzovým kruhovým znakem s nápisem „Нулевой километр автодорог Волгоградской области“ neboli „Nultý kilometr silnic a cest Volgogradské oblasti.“<sup>73</sup> (viz Přílohy 2, obr. č. 61)

V centru aleje, dlouhé 274 metrů, byl také postaven menší památník jako vzpomínka na obránce Stalingradu. Jedná se o hromadný hrob tří obránců Stalingradu. (viz Přílohy 2, obr. č. 62) Poblíž památníku stojí starý topol. Nejedná se však o obyčejný strom. Tento topol zde rostl již před začátkem Stalingradské bitvy. Na kmeni stromu si můžeme všimnout mnohočetných děr od kulek. Kolem něj probíhaly krvavé boje, avšak ani ty nedokázaly tento památný strom zničit. (viz Přílohy 2, obr. č. 63) V roce 1957 topol získal statut přírodní a historické památky. Dokazuje to i pamětní deska, umístěná u kmene topolu.<sup>74</sup> (viz Přílohy 2, obr. č. 64)

## 4.4 VOLGOGRADSKÝ „TANČÍCÍ“ MOST

Volgogradský most, jinak přezdíváný „tančící“, je důležitým přepravním bodem celého města. Patří k hlavním objektům integrovaného rozvoje dopravních uzlů na řece Volze a zároveň se jedná o největší most přes řeku v celé Volgogradské oblasti. (viz obrázek č. 65)



Obrázek č. 65

### 4.4.1 VÝSTAVBA MOSTU

První plány na výstavbu mostu, který by zpřístupnil a ulehčil cestu do Saratovské a Astrachaňské oblasti, se objevily již v roce 1993. Samotná výstavba začala až v roce 1996.

Stavba patřila k tzv. dlouhodobým projektům. Stejně jako ve většině případů mohutnějších staveb s dlouhodobou výstavbou, selhaly finanční plány na jeho podporu.

<sup>73</sup> Dostupné z: <http://put-nik.ru/novosti/nulevoj-kilometr>

<sup>74</sup> Dostupné z: <http://vetert.ru/rossiya/volgograd/sights/157-ploshad-pavshih-bortsov.php>

9 let po zahájení stavby bylo provedeno pouze 40% práce. Most se proto objevil mezi sedmnácti dalšími objekty, patřící do programu „federální silnice 2002-2010“. Objekty, zařazené do takového programu, měly plánovanou výstavbu v rozmezí 10 až 15 let.<sup>75</sup>

Z technického hlediska se jednalo o velmi složitou stavbu. Aby se mohla výstavba mostu realizovat, bylo uskutečněno několik dalších projektů, které měly napomoci k rychlejší výstavbě. Zprovoznění první části mostního transferu bylo plánováno na rok 2008, uskutečněno bylo však až 10. října roku 2009. Výstavba mostu si vyžádala odstranění několika desítek obytných domů po obou březích řeky Volhy. Vyskytly se tak další problémy s terénními úpravami v okolí mostu. Ekologové požadovali, aby se všechny odpadní stoky při výstavbě mostu spojily a následně likvidovaly, aby nenarušily vodní ekosystém Volhy.

Při stavebních a montážních pracích byly použity unikátní podpěrné pilíře, umožňující vertikální i horizontální zatížení. Toto řešení výrazně zkrátilo dobu výstavby mostu.

Pro realizaci mostu bylo vynaloženo přibližně 12 miliard rublů, což je v přepočtu na koruny přes 5 miliard 160 milionů, a stavba trvala téměř 15 let. V červenci roku 2010 bylo zjištěno, že původní částka, vynaložená pro stavbu, byla překročena o téměř 1,5 miliardy rublů.<sup>76</sup>

#### **4.4.2 SLAVNOSTÍ OTEVŘENÍ MOSTU**

Původně bylo slavnostní otevření mostu plánováno na prosinec roku 2008. Z důvodu stále probíhajících prací a úprav bylo otevření posunuto na rok 2009. Slavností otevření se tak konalo až v říjnu roku 2009.

Nutno podotknout, že zpřístupněná část mostu je stále jen první částí plánované mostní estakády přes řeky Volhu a Achtubu. Pro druhou část mostu jsou vybudovány zatím jen nosné pilíře. Most tedy zatím spojuje centrální část města Volgogradu a město Krasnoslabodsk.

---

<sup>75</sup> Dostupné z: [http://www.pravda34.info/?page\\_id=1397](http://www.pravda34.info/?page_id=1397)

<sup>76</sup> Dostupné z: <http://vetert.ru/rossiya/volgograd/sights/78-tancuyuschij-most.php>

### 4.4.3 ZAJÍMAVOST

V květnu roku 2010 se volgogradský most stal populárním místem. 21. května musel být most uzavřen z důvodů velkých vibrací a kolísání. Od té doby je most nazýván „tančícím“. Podle očitých svědků bylo kolísání mostu viditelné i pouhým okem. Video „tančícího mostu“, natočené přihlížejícími, se ihned stalo hitem a prostřednictvím internetu u televizních zpráv se rozšířilo do celého světa.

Po důkladné technické kontrole však nebyla zjištěna žádná technická závada či narušení nosných pilířů nebo silnice. Amplituda kolísání mostu dosahovala výšky 1 až 1,5 metru, což přesahuje povolenou hranici. Most byl po důkladném přezkoumání pět dní nato otevřen. Podle oficiálních zdrojů je možné, že kolísání způsobila chyba v konstrukci mostu, nicméně převažuje názor, že most pouze rozkýval opravdu silný vítr. Po těchto událostech byla konstrukce posílena speciálními závažími, která by měla případnému dalšímu rozkmitání mostu zabránit.<sup>77</sup> V létě roku 2011 byl pak asfaltový povrch silnice upraven.

---

<sup>77</sup> Dostupné z: <http://vetert.ru/rossiya/volgograd/sights/78-tancyuschij-most.php>

# ZÁVĚR

Cílem bakalářské práce Pamětihodnosti Volgogradu bylo předat ucelený obraz těch nejdůležitějších pamětihodností, pamětních komplexů, rezervací a muzeí a dalších zajímavých míst, které toto město činí tak významným.

Práce je rozdělena do 4 stěžejních kapitol a dále členěna do několika podkapitol. První kapitola je věnována samotnému městu a jeho historii. I přes krvavé boje Vlastenecké války a 2. světové války, které se odehrály přímo na území města, Volgograd, jako jedno z mála ruských měst povstal a stal se jedním z nejnavštěvovanějších měst Ruské Federace.

Druhá část je věnována největším památným komplexům – Mamajevově mohyle a Centrálnímu nábřeží. Ani krutá historie nedokázala město porazit. Těmito památnými komplexy jsou naopak připomínány děsivé momenty, jimiž město muselo projít. Uctívají památku těch, kteří se hrdinně postavili nepřítelům a činí tak město výjimečným.

Třetí kapitola se věnuje památkovým rezervacím a muzeím. Panorama a muzeum „Stalingradská bitva“ a památková rezervace „Stará Sarepta“, by na tomto místě nestály, nebýt hrdinných obránců, jenž položili své životy na obranu města. Tyto památkové rezervace oslavují jejich statečnost a odvalu. Bez nich bychom Volgograd na mapě jen těžko hledali.

Poslední část představuje významné parky a náměstí, které mají též historický podklad. Alej Hrdinů a náměstí Padlých bojovníků byly místem krutých bojů 2. světové války. I přesto však v dnešní době reprezentují město, jsou místem odpočinku a relaxace. Poslední zmíněnou zajímavostí je „tančící“ most přes řeku Volhu. Svoji světovou popularitu získal díky prudkým poryvům větru, jež dokázaly tento most rozkmitat.

Tříměsíční studijní stáž ve Volgogradě byla impulsem ke zpracování zvoleného tématu bakalářské práce. Měla jsem možnost poznat novou kulturu a setkávat se zde s tak ohromujícími místy, které ve mně zanechaly spoustu příjemných zážitků. Při zpracovávání práce jsem se dozvěděla mnoho nových a užitečných informací. Literaturu, kterou jsem při práci používala, byla někdy v rozporu s tím, co jsem se sama dozvěděla v průběhu mé studijní stáže. Snažila jsem se proto nejen o odbornou přesnost informací, ale také o využití vlastních poznatků a zkušeností, které mi pobyt ve Volgogradě nabídl.

V závěru práce se nachází překladový česko ruský slovníček, obsahující klíčová slova jednotlivých kapitol. Nechybí zde ani ilustrativní obrázky, zachycující zmíněné památné komplexy, rezervace, muzea a několik historicky významných soch.

## **RESUMÉ**

Bakalářská práce představuje důležité historické památky nacházející se ve městě Volgogradu. Jsou zde nastíněna historická fakta o městě, která přispěla k vytvoření významných historických a kulturních památek. Podrobně jsou zde popsány památné komplexy, rezervace, muzea a památníky, s ohledem na jejich historický podklad. Součástí práce je také překladový česko - ruský slovník aktuálních výrazů a obrázky, které mohou usnadnit představu o zmíněných historických památkách.

## **РЕЗЮМЕ**

Бакаларская работа посвящается историческим памятникам, находящимся в городе-герое Волгограде. Описываются исторические события, способствующие созданию многих выдающихся памятников культуры и архитектуры. С учётом исторических данных более подробно описываются комплексы, заповедники, музеи и мемориалы. Составной частью работы является чешско-русский словарь, содержащий актуальный словарный запас, а также фотографии, наглядно демонстрирующие упоминаемые в работе исторические места и памятники.

## **SUMMARY**

The bachelor thesis introduces an important historical sites located in Volgograd. In the thesis historical facts about the city, which contributed to the creation of significant historical and cultural monuments, are outlined. Monumental complexes, reservations, museums and memorials are described in details with respect to the historical basis. The work also includes a bilingual Czech - Russian dictionary of current expressions and images which can facilitate an idea about these historical sites.

# SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

## Книžní zdroje v českém jazyce:

1. ČUJANOV, Alexej Semjonovič. *Pevnost na Volze*. Praha: Panorama, 1980.
2. JENŠÍK, Miloslav. *Stalingrad: každý dům, každé okno, každý kámen*. Praha: Epoque: Pražská vydavatelská společnost, 2013. ISBN 978-80-7425-164-1.
3. JUNGWIERT, Karel, Pavel Scheufler. *Stalingrad 1942 – 1943*. Příbram: KANT, 2005. ISBN 80-86217-87-6.
4. KNOPP, Qudio. *Stalingrad*. Bratislava: Ikar, 2010. ISBN 978-80-249-1481-7.
5. ŠVANKMAJER, Milan, Václav Veber, Zdeněk Sládek a Vladislav Moulis. *Dějiny Ruska*. Praha 2: Lidové noviny, 1999. ISBN 80-7106-183-2.

## Книžní zdroje v ruském jazyce:

6. ДУБИЦКАЯ, П. А. и кол. Наш край: Хроника истории Волгограда и области. Москва: Нижне-Волжское книжное издат., 1973.
7. МАСЛЯЕВ, Вадим, Эфимович. Город герой Волгоград. Москва: Стройиздат, 1976.
8. НАУМЕНКО, Татьяна, Николаевна, Иван Максимович Логинов, Лидия Николаевна Меринова. Волгоград - город - герой: путеводитель по историческим местам города. Москва: Советская Россия, 1973.
9. ПОПОВА, Л. М..Мамаев Курган. Волгоград: Нижне-Волжское издательство, 1972.

## Internetové zdroje:

10. Аллея героев в Волгограде. *Мегалайн -тур*. [online]. [cit. 2015-03-07]. Dostupné z: <http://www.hotels-volgograd.ru/viewgloss.php?id=87>
11. Аллея героев. *Redigo.ru*. [online]. © 2011–2015 [cit. 2015-03-03]. Dostupné z: <http://redigo.ru/geo/Europe/Russia/poi/32926>
12. Волгоград.История Волгограда. *Федеральный портал Protown.ru*. [online]. © 2008-2015 [cit. 2015-02-25]. Dostupné z: [http://protown.ru/russia/city/region2/region2\\_1077.html](http://protown.ru/russia/city/region2/region2_1077.html)
13. Волгоград. *Фото Волгограда*. [online]. © 2005-2012 [cit. 2015-02-26]. Dostupné z: <http://www.volfoto.ru/volgograd/>
14. Волгоград. *Туроператор по России Орфей: Достопримечательности Волгограда*. [online]. © 2003 – 2014 [cit. 2015-03-03]. Dostupné z: [http://www.orfey.net/attractions/index.php?SECTION\\_ID=1802](http://www.orfey.net/attractions/index.php?SECTION_ID=1802)
15. Достопримечательности. *Правда Волгограда*. [online]. © 2015 [cit. 2015-02-27]. Dostupné z: [http://www.pravda34.info/?page\\_id=991](http://www.pravda34.info/?page_id=991)

16. Достопримечательности. *Visitvolgograd.info*. [online]. [cit. 2015-03-05]. Dostupné z: <http://www.visitvolgograd.info/rSeverdigheter.html>
17. Досуг, развлечения, спорт. *Ширэмур: Старая Сарепта*. [online]. © 2008-2015 [cit. 2015-03-04]. Dostupné z: <http://staraya-sarepta.shiremir.ru/?desktop>
18. Интересные места и достопримечательности Волгограда. *Vetert.ru*. [online]. © 2009-2015 [cit. 2015-03-01]. Dostupné z: <http://vetert.ru/rossiya/volgograd/dostoprimechatelnosti.php>
19. Историко-мемориальный комплекс «Мамаев курган» — вечная память героям. *Пути-Дороги*. [online]. © 2010-2015 [cit. 2015-02-26]. Dostupné z: <http://www.putidorogi-nn.ru/po-vsemu-svetu/kompleks-mamaev-kurgan>
20. Исторический туризм. *Путеводитель по Волгоградской области: Старая Сарепта*. [online]. [cit. 2015-03-05]. Dostupné z: <http://putevod.h16.ru/p26aa1.html>
21. История Сарепты. *Музей-заповедник Старая Сарепта*. [online]. © 2011 [cit. 2015-03-04]. Dostupné z: <http://altsarepta.ru/ru/istoriya>
22. Нулевой километр. *ПутНик*. [online]. 5.3.2012 [cit. 2015-03-07]. Dostupné z: <http://putnik.ru/novosti/nulevoj-kilometr>
23. О Волгограде. *Правда Волгограда*. [online]. © 2015 [cit. 2015-02-25]. Dostupné z: [http://www.pravda34.info/?page\\_id=912](http://www.pravda34.info/?page_id=912)
24. О Вологограде кратко. *Отзывы туристов*. [online]. © 2012 [cit. 2015-02-25]. Dostupné z: [http://otzivy.info/publ/russia/volgograd/volgograd\\_gorod\\_geroj/3-1-0-215](http://otzivy.info/publ/russia/volgograd/volgograd_gorod_geroj/3-1-0-215)
25. О музее-заповеднике. *Музей-заповедник Сталинградская битва*. [online]. [cit. 2015-03-01]. Dostupné z: [http://www.stalingrad-battle.ru/index.php?id=71&Itemid=13&option=com\\_content](http://www.stalingrad-battle.ru/index.php?id=71&Itemid=13&option=com_content)
26. ПАРК \”БАКУ\” – ПАРК \”ДРУЖБЫ\” . *Volgapro.Net.Ru*. [online]. © 2013-2014 [cit. 2015-03-06]. Dostupné z: [http://volgapro.net.ru/dir/razvlechenija/parki/park\\_baku\\_park\\_druzhby/27-1-0-16](http://volgapro.net.ru/dir/razvlechenija/parki/park_baku_park_druzhby/27-1-0-16)
27. ЧИЖ, Н. В.. Волгоград. *Российская музейная энциклопедия: \”Сталинградская битва\”, музей-панорама*. [online]. © 2002 [cit. 2015-03-01]. Dostupné z: [http://www.museum.ru/rme/stalingrad\\_exp.htm](http://www.museum.ru/rme/stalingrad_exp.htm)



## ZDROJE OBRÁZKŮ:

**Obrázek č. 1: Mamajevova mohyla z ptačí perspektivy**

Dostupné z: <http://officers-clan.ru/forum/18-289-2>

**Obrázek č. 2: Kompozice „Память поколений“**

Dostupné z: [http://www.volfoto.ru/volgograd/mamayev\\_kurgan/vhodnaya\\_ploschad/](http://www.volfoto.ru/volgograd/mamayev_kurgan/vhodnaya_ploschad/)

**Obrázek č. 3: Alej pyramidových topolů**

Dostupné z: [http://www.volfoto.ru/volgograd/mamayev\\_kurgan/alley/photos/3803.html](http://www.volfoto.ru/volgograd/mamayev_kurgan/alley/photos/3803.html)

**Obrázek č. 4: Náměstí „Стоять насмерть“**

Dostupné z: <http://www.volfoto.ru/volgograd/photos/?photo=881>

**Obrázek č. 5: Stěny - trosky – levá stěna**

Dostupné z: [http://www.volfoto.ru/volgograd/mamayev\\_kurgan/ruini/photos/351.html](http://www.volfoto.ru/volgograd/mamayev_kurgan/ruini/photos/351.html)

**Obrázek č. 6: Detail vojáka na levé stěně**

Dostupné z: [http://mokrov.net/main.php?g2\\_itemId=26408](http://mokrov.net/main.php?g2_itemId=26408)

**Obrázek č. 7: Stěny - trosky – pravá stěna**

Dostupné z: [http://www.volfoto.ru/volgograd/mamayev\\_kurgan/ruini/photos/884.html](http://www.volfoto.ru/volgograd/mamayev_kurgan/ruini/photos/884.html)

**Obrázek č. 8: Náměstí hrdinů**

Dostupné z: [http://ekb-resort.ru/news/news\\_508.html](http://ekb-resort.ru/news/news_508.html)

**Obrázek č. 9: Socha „Выстояв, мы победили смерть!“**

Dostupné z: [http://www.volfoto.ru/volgograd/mamayev\\_kurgan/ploschad\\_geroev/](http://www.volfoto.ru/volgograd/mamayev_kurgan/ploschad_geroev/)

**Obrázek č. 10: Socha „Санитарка“**

Tamtéž

**Obrázek č. 11: Socha „Моряк“**

Tamtéž

**Obrázek č. 12: Socha „Командир“**

Tamtéž

**Obrázek č. 13: Socha „Знаменосец“**

Tamtéž

**Obrázek č. 14: „Крах фашизма.“**

Tamtéž

**Obrázek č. 15: Reliéf na podpěrné stěně**

Dostupné z: <http://erzovka.ucoz.com/news/2013-08-29>

**Obrázek č. 16: Sál vojenské slávy**

Vlastní

**Obrázek č. 17: Detail pochodně**

Vlastní

**Obrázek č. 18: Deska se jmény**

Vlastní

**Obrázek č. 19: Socha „Скорбь матери“**

Dostupné z: <http://redigo.ru/geo/Europe/Russia/poi/32625/media/photo/1>

**Obrázek č. 20: Socha Matka Vlast volá!**

Vlastní

**Obrázek č. 21: Detail tváře sochy Matka Vlast volá!**

Vlastní

**Obrázek č. 22: Centrální nábřeží**

Dostupné z: [http://www.votpusk.ru/country/dostoprim\\_info.asp?ID=10579](http://www.votpusk.ru/country/dostoprim_info.asp?ID=10579)

**Obrázek č. 23: Žulové sloupy s lucernami, park Vítězství**

Dostupné z: <http://www.volfoto.ru/volgograd/embankment/park-pobedi/photos/?p=2>

**Obrázek č. 24: Žulové vázy: Hrdinům Stalingradu, park Vítězství**

Tamtéž

**Obrázek č. 25: Žulové vázy: Mír světu, park Vítězství**

Tamtéž

**Obrázek č. 26: Fontána Umění, park Vítězství**

Dostupné z: [http://expeatexacce.ucoz.ru/news/fontan\\_iskusstvo\\_na\\_centralnoj\\_naberezhnoj/2014-01-24-266](http://expeatexacce.ucoz.ru/news/fontan_iskusstvo_na_centralnoj_naberezhnoj/2014-01-24-266)

**Obrázek č. 27: Památník Petru I., park Vítězství**

[http://www.pravda34.info/?page\\_id=1405](http://www.pravda34.info/?page_id=1405)

**Obrázek č. 28: Rotunda mezi horní a dolní terasou**

Tamtéž

**Obrázek č. 29: Památník letci Viktoru Cholzunovi**

Dostupné z: <http://www.photosight.ru/photos/4797412/>

**Obrázek č. 30: Kostel Jana Křtitele Baptisty**

Dostupné z: [http://www.pravda34.info/?page\\_id=1405](http://www.pravda34.info/?page_id=1405)

**Obrázek č. 31: Panorama schodiště s kolonádami**

Dostupné z: <http://www.volfoto.ru/volgograd/embankment/stairs/photos/>

**Obrázek č. 32: Volgogradské přístaviště**

Dostupné z: [http://www.volfoto.ru/volgograd/embankment/river\\_station/photos/](http://www.volfoto.ru/volgograd/embankment/river_station/photos/)

**Obrázek č. 33: Volgogradského městské hudební divadlo**

Dostupné z: [http://www.volfoto.ru/volgograd/embankment/muz\\_teatr/photos/](http://www.volfoto.ru/volgograd/embankment/muz_teatr/photos/)

**Obrázek č. 34: Budova městské vodárny**

Tamtéž

**Obrázek č. 36: Uniforma Glazkova**

Dostupné z: [http://www.museum.ru/rme/stalingrad\\_exp.htm](http://www.museum.ru/rme/stalingrad_exp.htm)

**Obrázek č. 37: Ostřelovací puška Zajceva**

Tamtéž

**Obrázek č. 38: Legendární stůl, u něhož byl vyslýchán Paulus**

Tamtéž

**Obrázek č. 39: Nápis na mramorové rampě u muzea – panoramy**

Dostupné z: <http://www.volfoto.ru/volgograd/panorama/razgrom-pod-stalingradom/photos/824.html>

**Obrázek č. 40: Ukázka vojenské techniky**

Dostupné z: <http://vetert.ru/rossiya/volgograd/sights/75-muzej-panorama-stalingradskaya-bitva.php>

**Obrázek č. 41: Stíhací letoun**

Vlastní

**Obrázek č. 42: Vojenský tank T-72**

Dostupné z: <http://www.volfoto.ru/volgograd/panorama/tehnika/photos/?p=6>

**Obrázek č. 43: Obelisk**

Dostupné z: <http://vetert.ru/rossiya/volgograd/sights/75-muzej-panorama-stalingradskaya-bitva.php>

**Obrázek č. 44: Lokomotiva**

Tamtéž

**Obrázek č. 45: Pomník maršála Žukova**

Vlastní

**Obrázek č. 46: „Stěna Rodimceva“**

[http://www.volfoto.ru/volgograd/panorama/stena\\_rodimtseva/photos/3514.html](http://www.volfoto.ru/volgograd/panorama/stena_rodimtseva/photos/3514.html)

**Obrázek č. 47: Gerhardtův mlýn**

Dostupné z: <http://www.volfoto.ru/volgograd/panorama/melnitsa/photos/4628.html>

**Obrázek č. 48: Replika fontány „Детский хоровод“**

Vlastní

**Obrázek č. 49 fontána „Детский хоровод“ v době války**

[http://www.volfoto.ru/volgograd/vokzal/fontan\\_horovod/](http://www.volfoto.ru/volgograd/vokzal/fontan_horovod/)

**Obrázek č. 50: Fontána „Детский хоровод“ u hlavního nádraží**

Vlastní

**Obrázek č. 51: Varhany**

<http://vetert.ru/rossiya/volgograd/sights/21-sarepta.php>

**Obrázek č. 52: Socha „Equilibrio“**

Dostupné z: <http://www.visitvolgograd.info/rSeverdigheter.html>

**Obrázek č. 53: Centrální park kultury a odpočinku**

<http://gorodskoyportal.ru/volgograd/news/news/3963550/>

**Obrázek č. 54: Opuštěné ruské kolo**

Vlastní

**Obrázek č. 55: Altán v parku Přátelství**

Vlastní

**Obrázek č. 56: Panenská věž v parku Přátelství**

Vlastní

**Obrázek č. 57: Alej Hrdinů**

<http://ru-travel.livejournal.com/26207545.html>

**Obrázek č. 58: Hvězdné nebe, Alej Hrdinů**

[http://www.volfoto.ru/volgograd/alley\\_of\\_heroes/photos/2046.html](http://www.volfoto.ru/volgograd/alley_of_heroes/photos/2046.html)

**Obrázek č. 59: Památné stély, Alej hrdinů**

[http://www.volfoto.ru/volgograd/alley\\_of\\_heroes/stella/photos/1201.html](http://www.volfoto.ru/volgograd/alley_of_heroes/stella/photos/1201.html)

**Obrázek č. 60: náměstí padlých bojovníků**

[http://www.volfoto.ru/volgograd/pavshih\\_bortsov/photos/](http://www.volfoto.ru/volgograd/pavshih_bortsov/photos/)

**Obrázek č. 61: Znak Nultého kilometru**

Vlastní

**Obrázek č. 62: Hromadný hrob, Alej Hrdinů**

Vlastní

**Obrázek č. 63: Památný topol**

Vlastní

**Obrázek č. 64: Pamětní deska u památného topolu**

Vlastní

**Obrázek č. 65: „Tančící most“**

<http://dev.gai.ru/art/roads/art15550-prokuratura-proverit-zakonyi-fiziki/>

# PŘÍLOHY

## PŘÍLOHY 1: ČESKO RUSKÝ SLOVNÍK

### 1. Kapitola:

břeh	б <u>е</u> рег, m
památník	па <u>м</u> ятник, m
epocha	пери <u>о</u> д, m
hranice	границ <u>а</u> , f
hrdinství	геро <u>и</u> зм, m
ostrov	<u>о</u> стров, m
Stalingradská bitva	Сталинградская б <u>и</u> тва, f
2. světová válka	втор <u>а</u> я миров <u>а</u> я во <u>й</u> на, f
Vlastenecká válka	Отеч <u>е</u> ственная во <u>й</u> на, f

### 2. kapitola

architekt	архите <u>к</u> тор, m
nábřeží	на <u>б</u> ережная, f
Čestná stráž	поч <u>е</u> тный караул, m
komplex	компл <u>е</u> кс, m
kolonáda	колонна <u>д</u> a, f
kompozice	компози <u>ц</u> ия, f
majestátní	вели <u>ч</u> ественный
ministerstvo	минист <u>е</u> рство, n
nepřítel	враг, m; прот <u>и</u> вник, m
osvobození	освобожд <u>е</u> ние, n
pamětní deska	мемори <u>а</u> льная дос <u>к</u> a, f
pochodeň	ф <u>а</u> кел,
projekt	прое <u>к</u> т, m
promenáda	промен <u>а</u> д, m
přístav	порт, m
rekonstrukce	реконстру <u>к</u> ция, f

revokovat	воспроизвести
revoluce	революция, f
socha	скульптура, f
uctít	почтить
ukončení	завершение, n
věrnost	верность, f
vlast	родина, f
výročí	юбилей, m
železobeton	железобетон, m

### 3. kapitola

historický	исторический
kolonie	колония, f
kontrast	контраст, m
mlýn	мельница, f
originální	оригинальный
památná rezervace	заповедник, m
panorama	панорама, f
plátno	полотно, n
replika	реплика, f
symbol	символ, m
vzpomínka	воспоминание, m

### 4. kapitola

atrakce	аттракцион, m
centrální	центральный
ekolog	эколог, m
hrob	могила, f
kolísání	колебание, n
kontrola	ревизия, f
most	мост, m

obelisk	обелиск, m
park	парк, m
pilíř	столб, m
rozloha	протяжённость, f
teror	террор, m

## PŘÍLOHY 2: OBRÁZKY

Obrázek č. 2: Kompozice „Память поколений“



Obrázek č. 3: Alej pyramidových topolů



Obrázek č. 4: Náměstí „Стоять насмерть“





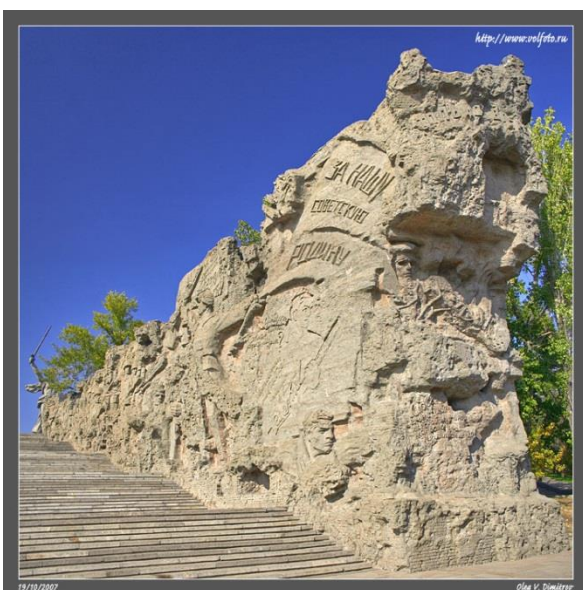
**Obrázek č. 5: Stěny - trosky– levá stěna**



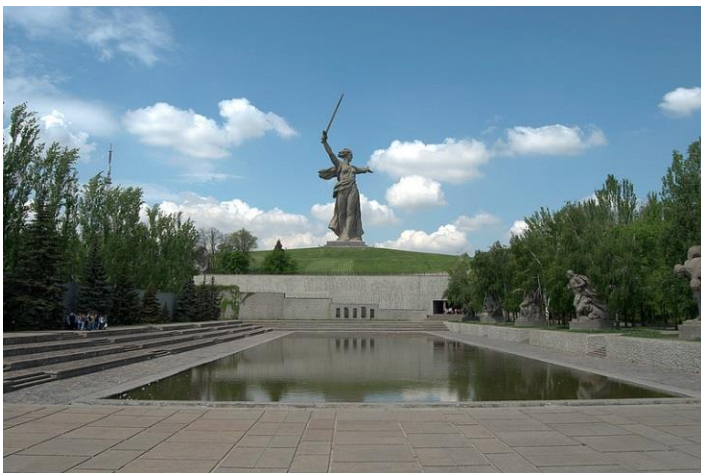
**Obrázek č. 6: Detail vojáka na levé stěně**



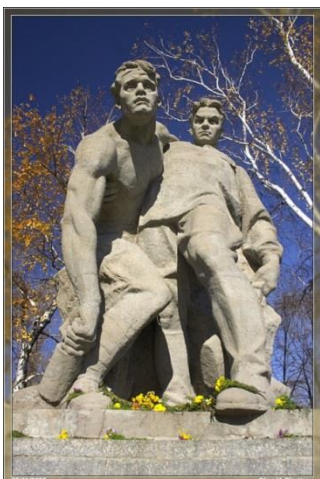
**Obrázek č. 7: Stěny - trosky – pravá stěna**



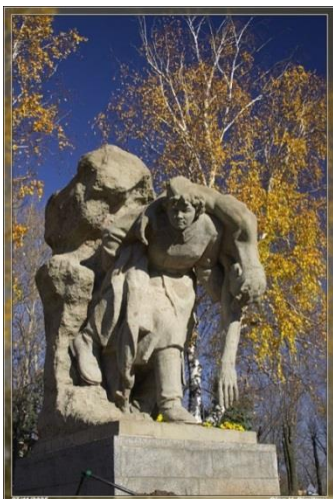
**Obrázek č. 8: Náměstí hrdinů**



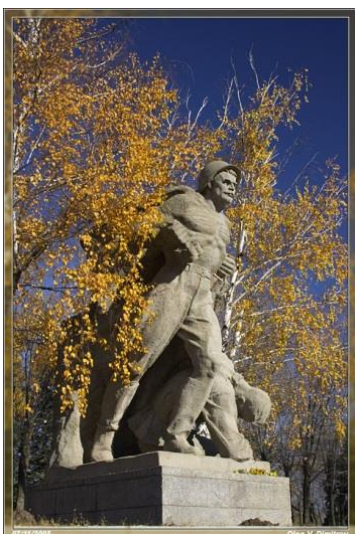
**Obrázek č. 9: Socha „Выстояв, мы победили смерть!“**



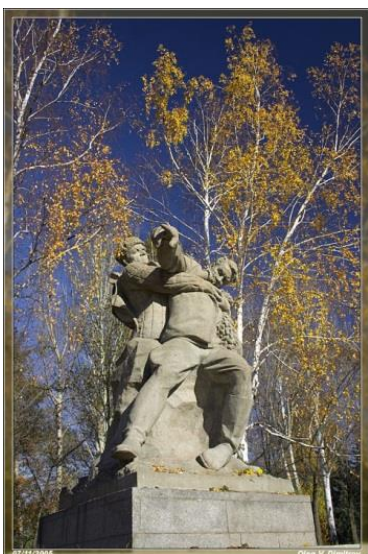
**Obrázek č. 10: Socha „Санитарка“**



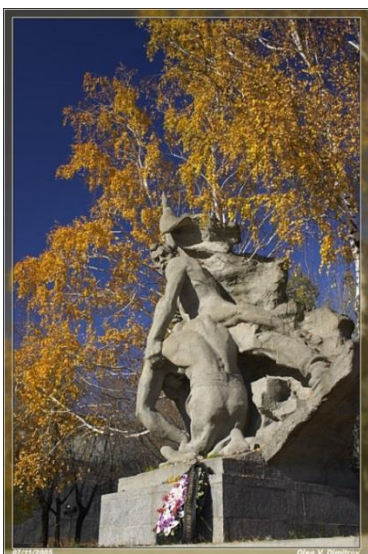
**Obrázek č. 11: Socha „Моряк“**



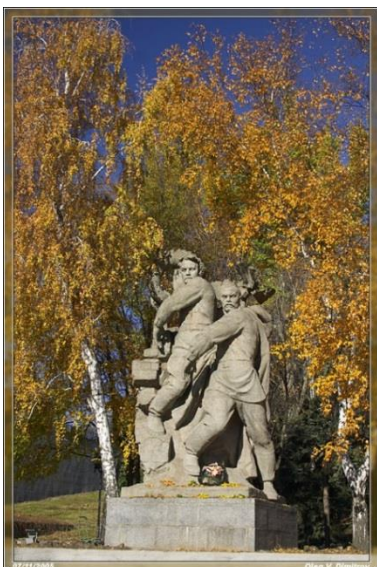
**Obrázek č. 12: Socha „Командир“**



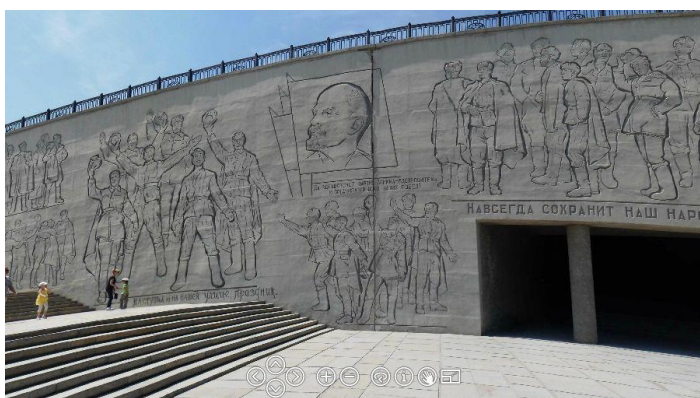
**Obrázek č. 13: Socha „Знаменосец“**



**Obrázek č. 14: „Крах фашизма.“**



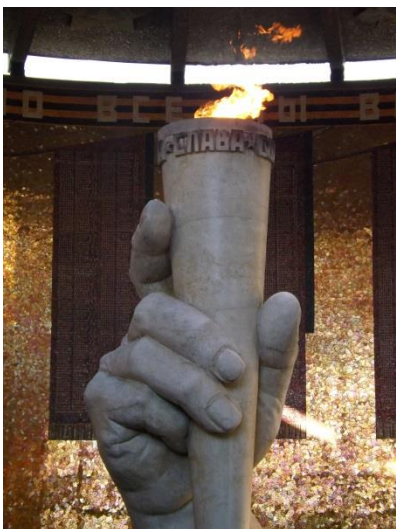
**Obrázek č. 15: Reliéf na podpěrné stěně**



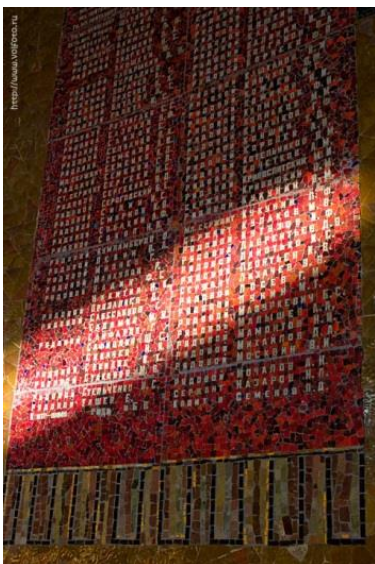
**Obrázek č. 16: Sál vojenské slávy**



**Obrázek č. 17: Detail pochodně**



**Obrázek č. 18: Deska se jmény**



**Obrázek č. 19: Socha „Скорбь матери“**



**Obrázek č. 20: Socha Matka Vlast volá!**



**Obrázek č. 21: Detail tváře sochy Matka Vlast volá!**



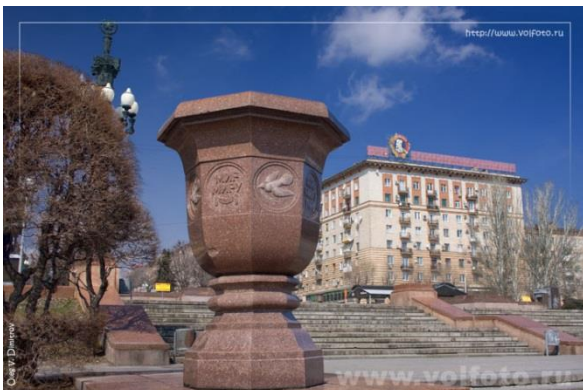
**Obrázek č. 23: Žulové sloupy s lucernami, park Vítězství**



**Obrázek č. 24: Žulové vázy: Hrdinům Stalingradu, park Vítězství**



**Obrázek č. 25: Žulové vázy: Mír světu, park Vítězství**



**Obrázek č. 26: Fontána Umění, park Vítězství**



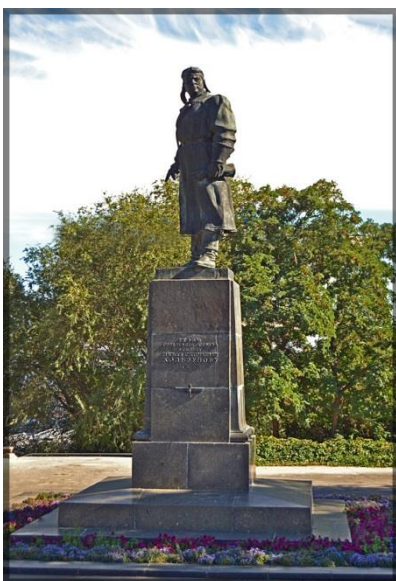
**Obrázek č. 27: Památník Petru I., park Vítězství**



**Obrázek č. 28: Rotunda mezi horní a dolní terasou**



**Obrázek č. 29: Památník letci Viktoru Cholzunovi**





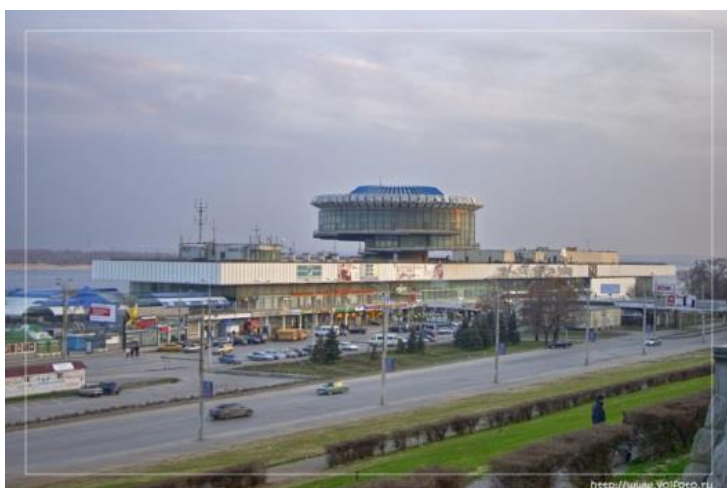
**Obrázek č. 30: Kostel Jana Křtitele Baptisty**



**Obrázek č. 31: Panorama schodiště s kolonádami**



**Obrázek č. 32: Volgogradské přístaviště**



**Obrázek č. 33: Volgogradského městské hudební divadlo**



**Obrázek č. 34: Budova městské vodárny**



**Obrázek č. 36: Uniforma Glazkova**



**Obrázek č. 37: Ostřelovací puška Zajceva**



**Obrázek č. 38: Legendární stůl, u něhož byl vyslýchán Paulus**



**Obrázek č. 39: Nápis na mramorové rampě u muzea – panoramy**



**Obrázek č. 40: Ukázka vojenské techniky**



**Obrázek č. 41: Stíhací letoun**



**Obrázek č. 42: Vojenský tank T-72**



**Obrázek č. 43: Obelisk**



**Obrázek č. 44: Lokomotiva**



**Obrázek č. 45: Pomník maršála Žukova**



**Obrázek č. 46: „Stěna Rodimceva“**



**Obrázek č. 48: Replika fontány „Детский хорвод“**



**Obrázek č. 50: Fontána „Детский хорвод“ u hlavního nádraží**



**Obrázek č. 51: Varhany**



**Obrázek č. 52: Socha „Equilibrio“**



**Obrázek č. 54: Opuštěné ruské kolo**



**Obrázek č. 55: Altán v parku Přátelství**



**Obrázek č. 56: Panenská věž v parku Přátelství**

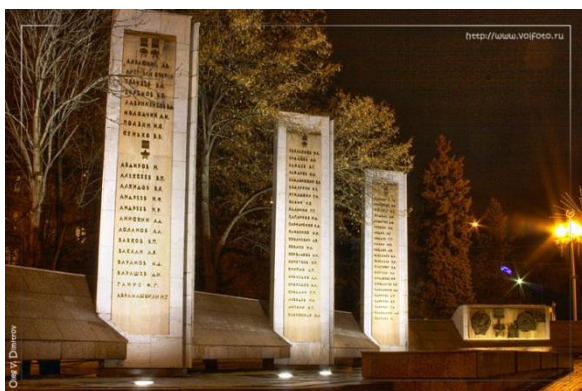


**Obrázek č. 58: Hvězdné nebe, Alej Hrdinů**

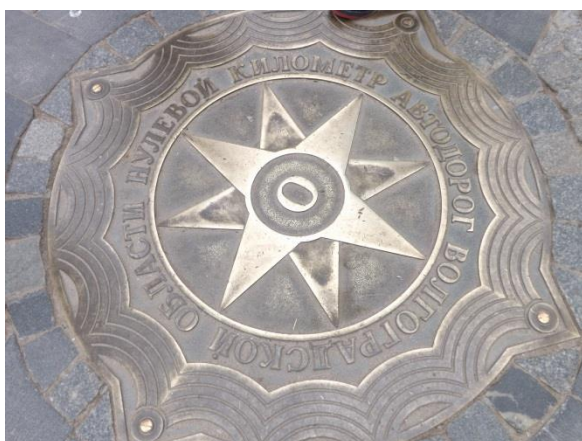




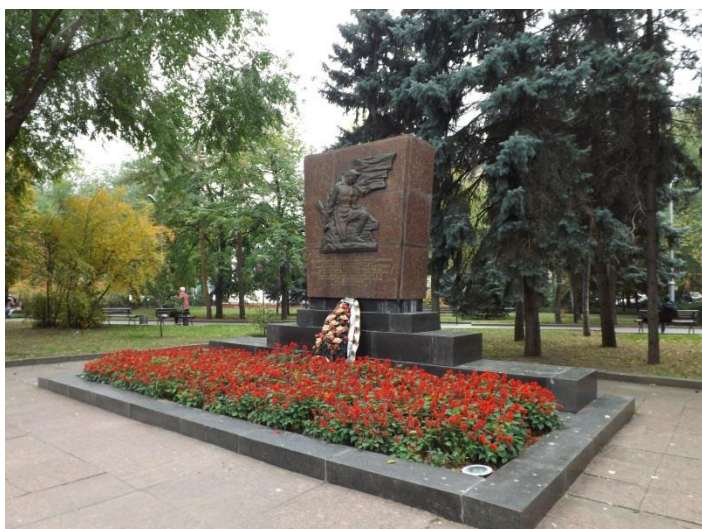
**Obrázek č. 59: Památné stély, Alej hrdinů**



**Obrázek č. 61: Znak Nultého kilometru**



**Obrázek č. 62: Hromadný hrob, Alej Hrdinů**



Obrázek č. 63: Památný topol



Obrázek č. 64: Pamětní deska u památného topolu

